

Høring - læreplaner i samfunnsfagene

Uttalelse - Norsk Lektorlag

Status	Innsendt til Utdanningsdirektoratet Innsendt og bekreftet av instansen via: wbr@norsklektorlag.no
Innsendt av	Wenche Rasen
Innsenders e-post:	wbr@norsklektorlag.no
Innsendt dato	17.06.2019
Hvilken organisasjon?:	Norsk Lektorlag
Stilling	Organisasjon (Privat) Spesialrådgiver

✓ Jeg bekrefter at denne uttalelsen er på vegne av hele oppgitte organisasjon.

Læreplan i samfunnsfag

1. Om faget

1.1. Fagrelevans

Samfunnsfag skal bidra til at elevane blir engasjerte og kritisk tenkjande samfunnsdeltakarar som utvekslar meiningar og respekterer meiningsmangfald og likeverd. Faget bidreg til at elevane ser samanhengar mellom individuelle val, samfunnsstrukturar og tolegrensene til naturen. I samfunnsfag får elevane høve til å utforske sin eigen identitet, lokalsamfunnet dei lever i og nasjonale og globale problemstillingar. Gjennom arbeidet med faget skal elevane forstå korleis geografiske, historiske og notidige forhold legg føresetnader for korleis menneske dekkjer behova sine, og korleis makt og ressursar blir fordelt. Elevane skal bli bevisste på korleis vi er historieskapte, men òg historieskapande. Faget skal bidra til identitetsutviklinga til den enkelte og forståing av dei forskjellige fellesskapa vi menneske inngår i. Det inneber òg å inkludere minoritetsperspektiv, særleg samisk kultur og samfunnsliv. Slik bidreg samfunnsfaget til å styrkje elevane si forståing av seg sjølv, samfunnet dei lever i, og korleis dei kan påverke sitt eige liv og si eiga framtid.

1.2. Kjerneelement

Kjerneelementa i samfunnsfag rammar inn det viktigaste innhaldet i faget og beskriv det elevane må lære for å kunne meistre og bruke faget.

1.2.1. Undring og utforsking

Elevane skal kunne undre seg over, reflektere omkring og vurdere korleis kunnskap om samfunnet blir til. Elevane skal få vere nysgjerrige og aktivt kunnskapssøkjande og -skapande saman med andre både i og utanfor klasserommet. I tillegg skal elevane kunne innhente og bruke informasjon frå ulike typar kjelder for å kaste lys over forhold i samfunnet og eige liv og vurdere om kjeldene er pålitelege og relevante.

1.2.2. Samfunnskritisk tenking og samanhengar

Elevane skal forstå samanhengar i samfunnet og kunne vurdere kunnskap, hendingar og fenomen frå ulike perspektiv.

1.2.3. Demokrati og medborgarskap

Elevane skal forstå korleis geografiske, historiske og notidige forhold har lagt og legg føresetnader for høvet menneska har til å samarbeide, organisere seg og ta avgjerder i samfunn. Dei skal forstå kvifor konflikhtar har oppstått og oppstår, og korleis dei har blitt og blir handterte. Elevane skal få erfaring med demokrati i praksis for å kunne påverke og medverke til samfunnsutforming. Innhaldet i dette kjerneelementet skal sjåast i lys av ulike perspektiv, frå det lokale til det globale, og i eit urfolks- og minoritetsperspektiv, med vekt på fortid, notid og framtid.

1.2.4. Berekraftig utvikling

Elevane skal forstå korleis geografiske, historiske og notidige forhold har lagt og legg føresetnader for korleis menneska dekkjer behova sine og fordeler makt og ressursar. Det inneber å kunne vurdere bakgrunnen for, konsekvensane av og handlingsalternativa for berekraftig utvikling på individuelt, nasjonalt og globalt nivå. Ei berekraftig utvikling byggjer på forståinga av samanhengen mellom sosiale, økonomiske og miljømessige forhold.

Berekraftig utvikling i samfunnsfag skal sjåast i lys av ulike perspektiv, frå det lokale til det globale, og i eit urfolks- og minoritetsperspektiv, med vekt på fortid, notid og framtid.

1.2.5. Identitetsutvikling og fellesskap

Elevane skal forstå kva eit samfunn er, kvifor menneske søker saman, og korleis menneske utviklar identitet og samhandlar med andre. Det inneber at dei må ha ulike perspektiv på kva eit godt liv kan vere, og på å forstå seg sjølv med ei fortid, notid og framtid.

1.3. Verdier og prinsipp

Samfunnsfaget skal vere ein arena for å utfalde skaparglede, engasjement, kritisk tenking og utforskartrøng. Faget skal bidra til å byggje opp under haldningar og verdier som toleranse, likeverd og respekt. Gjennom samfunnsfaglege tenkjemåtar og metodar skal elevane utvikle eit aktivt medborgarskap bygd på etisk medvit om demokrati, miljø, menneskerettar, likestilling og verdien av kulturelt mangfald.

1.4. Tverrfaglege tema

1.4.1. Folkehelse og livsmeistring

I samfunnsfaget handlar det tverrfaglege temaet folkehelse og livsmeistring om at elevane skal bli bevisste på sin eigen identitet og si eiga identitetsutvikling og få ei forståing av individet som del av større fellesskap. Innsikt i korleis relasjonar og tilhøyrse blir påverka av samhandling med andre, også digitalt, er ein del av kompetansen i faget. Faget skal bidra til at elevane kan ta gode livsval og handtere utfordringar knytte til seksualitet, personleg økonomi, rus, utanforskap og digital samhandling. Faget bidreg òg til å skape forståing, respekt og toleranse for mangfald og andre sine verdier og livsval, og det gir perspektiv på kva eit godt liv kan vere. Gjennom faget skal elevane kunne identifisere område der menneskeverdet blir utfordra, til dømes i samband med menneskehandel og slaveri i vår tid, og peike på tiltak for å verne om dei grunnleggjande behova menneske har.

1.4.2. Demokrati og medborgarskap

I samfunnsfag handlar det tverrfaglege temaet demokrati og medborgarskap om at elevane utviklar kunnskap om demokrati og ferdigheiter til å skape og delta i demokratiske prosessar. Faget skal gi elevane kunnskap om og innsikt i demokratiske verdier og spelereglar. I samfunnsfag skal elevane tenkje kritisk, ta ulike perspektiv, handtere meiningsbryting og vise aktivt medborgarskap. Eit demokratisk sinnelag er avgjerande for at eit velfungerande demokrati skal kunne utvikle seg vidare, og for å førebyggje ekstreme haldningar, handlingar og terrorisme. Kunnskap om terrorhandlinga i Noreg 22. juli 2011 bør inngå i opplæringa om dette.

1.4.3. Berekraftig utvikling

I samfunnsfag handlar det tverrfaglege temaet berekraftig utvikling om at elevane forstår samanhengen mellom dei sosiale, økonomiske og miljømessige forholda ved berekraft. Kunnskap om korleis menneska påverkar klima og miljø, samanhengar mellom natur og samfunn, og korleis levekår, levesett og demografi heng saman, bidreg til denne forståinga. I samfunnsfag skal elevane reflektere over og drøfte dilemma og spenningsforhold knytte til dei ulike dimensjonane ved berekraftig utvikling og sjå at handlingar både på individ- og samfunnsnivå har betydning.

1.5. Grunnleggjande ferdigheiter

1.5.1. Munnlege ferdigheiter

Munnlege ferdigheiter i samfunnsfag inneber å kunne kommunisere med andre på ulike måtar. Det inneber å lytte, tolke, formulere meiningar, gi respons og diskutere med andre. Elevane utviklar dei munnlege ferdigheitene sine i samfunnsfag ved stadig å ta og innrette

seg etter ulike perspektiv og meir kompleks informasjon og ved å grunngi argumentasjon i større årsakssamanhengar.

1.5.2. Å kunne skrive

Å kunne skrive i samfunnsfag inneber å kunne dele, formidle og presentere kunnskap og informasjon skriftleg. Vidare handlar det om å kunne presentere resultat av samfunnsfaglege undersøkingar skriftleg ved å bruke samfunnsfaglege omgrep. Elevane utviklar ferdigheita ved å gå frå å formulere enkle faktasetningar og spørsmål til å kunne formulere og drøfte problemstillingar og vise til kjelder.

1.5.3. Å kunne lese

Å kunne lese i samfunnsfag inneber å kunne finne informasjon og bevisst velje og velje bort ulike kjelder. Det handlar vidare om å utforske, tolke og reflektere kritisk over ulike kjelder. Å kunne lese i samfunnsfag inneber å kunne kjenne igjen argumentasjon og skilje mellom meiningar, fakta og påstandar. Elevane utviklar ferdigheita ved å gå frå å bruke få og tilrettelagde kjelder til sjølve å finne og samanlikne informasjon i eit større mangfald av kjelder med større kompleksitet.

1.5.4. Å kunne rekne

Å kunne rekne i samfunnsfag inneber å kunne innhente, arbeide med, analysere og vurdere talmateriale og store data og kunne omarbeide og presentere dette grafisk. Det inneber å bruke tidslinjer og målestokk og reflektere over økonomi og forbruk. Elevane utviklar ferdigheita ved å sjå på fortid, notid og framtid med ein aukande grad av kompleksitet og ved å gå frå konkrete og enkle grafiske framstillingar til å kombinere og analysere større datamengder.

1.5.5. Digitale ferdigheiter

Digitale ferdigheiter i samfunnsfag inneber å kunne bruke digitale ressursar til å finne, behandle og navigere i informasjon, utøve kjeldekritikk og velje ut relevant informasjon. Det handlar òg om å kunne kommunisere, samarbeide og skape digitalt og om å følgje reglar og normer for nettbasert kommunikasjon, personvern og opphavsrett. Elevane utviklar digitale ferdigheiter ved å gå frå å utforske og bruke tilpassa digitale ressursar når dei skal tileigne seg kunnskap og uttrykkje kompetanse, til å vere sjølvstendige og vise god dømmekraft når dei vel og bruker digitale ressursar.

Samfunnsfag har eit særleg ansvar for utviklinga av digitale ferdigheiter.

2. Kompetansemål og vurdering

2.1. Kompetansemål og vurdering 2. trinn

2.1.1. Kompetansemål etter 2. trinn

Mål for opplæringa er at eleven skal kunne

- utvikle og undre seg over samfunnsfaglege spørsmål
- samtale om korleis ulike kjelder kan gi informasjon om samfunnsfaglege spørsmål
- utforske og beskrive kultur- og naturlandskapet i nærmiljøet
- utforske korleis menneska levde for éin til to menneskealdrar sidan, og samtale om korleis levdekåra har endra seg
- reflektere over kvifor menneske har ulike meiningar og tek ulike val
- samtale om vennskap og tilhøyrslø og kva som påverkar relasjonar
- samtale om ulike familieformer, likestilling og likeverd
- samtale om forskjellige folkegrupper i Noreg
- utforske og samtale om korleis menneska påverkar klimaet og miljøet, og dokumentere korleis det kjem til syne i nærmiljøet

- samtale om rettferd, rettane til barn og kvifor barn har rettar
- utforske korleis barn kan påverke og samarbeide om demokratiske prosessar
- samtale om reglar for personvern i digital samhandling
- samtale om kjensler, kropp, kjønn og seksualitet og korleis egne og andre sine grenser kan uttrykkjast og respekterast
- utvikle digitale produkt for å presentere eit samfunnsfagleg tema

2.1.2. Undervegsvurdering

Elevane skal få høve til å utvikle kompetanse i faget gjennom undervegsvurderinga. Elevane viser kompetanse på 1. og 2. trinn når dei får utforske og undre seg over ulike historiske, geografiske og samfunnskunnskaplege forhold og korleis desse forholda påverkar livet til oss menneske. Elevane viser kompetanse i samfunnsfag når dei viser forståing og respekt for at menneske er forskjellige og lever på ulike måtar. Elevane viser kompetanse når dei forstår korleis dei kan delta og medverke, og når dei forstår at barn har rettar og kan påverke. I samfunnsfag skal elevane reflektere åleine og saman med andre og samtale om samfunnsfaglege spørsmål. Læraren skal planleggje den vidare læringa med utgangspunkt i kompetansen elevane viser.

Læraren skal leggje til rette for aktiv læring slik at elevane kan få vere nysgjerrige, oppleve meistring og få lyst til å lære meir. Læraren skal leggje til rette for at elevane søker og utviklar kompetanse gjennom å vere kreative og prøve seg fram. Elevane skal få hjelp til å setje ord på kva dei får til, og kva dei synest er vanskeleg. Elevane skal få medverke i vurderinga av eiga og andre si læring og få rettleiing som motiverer til og fremjar utvikling av kompetanse.

2.2. Kompetansemål og vurdering 4. trinn

2.2.1. Kompetansemål etter 4. trinn

Mål for opplæringa er at eleven skal kunne

- utvikle og utforske samfunnsfaglege spørsmål
- finne og bruke informasjon frå forskjellige kjelder og reflektere over kva slags informasjon kjeldene gir
- presentere ei aktuell nyheit og reflektere over forskjellen mellom fakta og meiningar
- utforske kulturminne i nærmiljøet og reflektere over kva som har prega lokalhistoria
- utforske og samanlikne korleis teknologi og ressurstilgang har påverka levemåten i Noreg
- reflektere over kvifor kultur- og naturlandskapet i Noreg ser ut som det gjer
- samtale om kvifor det oppstår konflikhtar i skule- og nærmiljøet, lytte til andre si meining og samarbeide med andre for å finne konstruktive løysingar
- utforske korleis menneske i forskjellige delar av verda kan påverke livet til kvarandre
- presentere forslag til korleis barn kan delta i demokratiske prosessar og dermed påverke samfunnet
- samtale om menneske- og likeverd og presentere rettar barn har og kva barn kan gjere ved brot på desse rettane
- presentere årsaker til at samane har urfolkstatus i Noreg, og beskrive forskjellige former for samisk kultur- og samfunnsliv før og no
- drøfte korleis den enkelte kan bidra til meir berekraftig ressursutnytting
- reflektere over samanhengen mellom personleg økonomi og forbruk hos den enkelte
- beskrive korleis menneske endrar klimaet, og korleis klimaendringane påverkar livet til menneska
- samtale om identitet og reflektere over forskjellige fellesskap og korleis det kan opplevast å ikkje vere ein del av fellesskapet
- samtale om reglar for personvern og vern av digitalt utstyr og informasjon, og om kva det vil seie å bruke dømmekraft i digital samhandling
- samtale om grenser knytte til kropp, om kva vald og seksuelle overgrep er, og kvar ein kan få hjelp dersom ein blir utsett for vald og seksuelle overgrep

- utforske kven som har makt, og reflektere over kva eit demokrati er
- samtale om viktige offentlege institusjonar og verksemder i Noreg og reflektere over kva dei betyr i livet til menneska
- utvikle digitale produkt med samfunnsfagleg innhald
- utforske eit samfunnsfagleg tema ved å søkje i digitale kjelder og bruke digitale ressursar i kommunikasjon og samhandling

2.2.2. Undervegsvurdering

Elevane skal få høve til å utvikle kompetanse i faget gjennom undervegsvurderinga. Elevane viser kompetanse på 3. og 4. trinn når dei får utforske og undre seg over ulike historiske, geografiske og samfunnskunnskaplege forhold og korleis forholda påverkar livet til oss menneske. Elevane viser kompetanse i samfunnsfag når dei samtaler om og presenterer samfunnsfaglege spørsmål, når dei viser kunnskap om demokrati, makt og konfliktløysing, og når dei reflekterer åleine og saman med andre om samfunnsfaglege tema. Læraren skal planleggje den vidare læringa med utgangspunkt i kompetansen elevane viser. Læraren skal leggje til rette for aktiv læring slik at elevane kan få vere nysgjerrige, oppleve meistring og få lyst til å lære meir. Læraren skal leggje til rette for at elevane søker og utviklar kompetanse gjennom å vere kreative og prøve seg fram. Elevane skal få hjelp til å setje ord på kva dei får til, og kva dei synest er vanskeleg. Elevane skal få medverke i vurderinga av eiga og andre si læring og få rettleiing som motiverer til og fremjar kompetanseutviklinga.

2.3. Kompetansemål og vurdering 7.trinn

2.3.1. Kompetansemål etter 7. trinn

Mål for opplæringa er at eleven skal kunne

- gjennomføre og presentere ei samfunnsfagleg undersøking og drøfte resultata
- presentere forskjellige perspektiv i ein dagsaktuell samfunnsdebatt og reflektere over kva som påverkar samfunnsforståinga vår
- samanlikne kva slags informasjon ulike kjelder gir, og utforske korleis ein kan bruke kjelder til å fremje meiningar
- utforske korleis menneska i fortida livnærte seg, og samtale om korleis sentrale endringar i livsgrunlaget har påverka og påverkar demografi, levekår og busetjingsmønster
- beskrive hovudtrekk ved landskapet i ulike delar av verda og reflektere over korleis landskapet påverkar menneska som bur der
- reflektere over kvifor konflikhtar oppstår, og drøfte korleis individ og samfunn kan handtere konflikhtar
- reflektere over mangfaldet av kulturar, språk og identitetar i Noreg
- forstå kva respekt, toleranse, likeverd og likestilling har å seie i et demokrati, og drøfte korleis ein kan inkludere fleire og motarbeide rasisme og diskriminering
- reflektere over kvifor Noreg samarbeider med andre land, og presentere internasjonalt samarbeid
- samanlikne korleis samfunn i fortida har vore organiserte, og korleis avgjerder blei tekne, og beskrive sentrale hendingar som har ført fram til det demokratiet vi har i Noreg i dag
- gjere greie for korleis ein kan vere ein aktiv medborgar, og reflektere over kvifor det er viktig å vere det
- gjere greie for sentrale historiske hendingar som har påverka utviklinga av menneskerettane, og samtale om korleis rettane er blitt og blir varetekne
- utforske hovudtrekk ved historia til samane og dei nasjonale minoritetane i Noreg og presentere rettar samane og dei nasjonale minoritetane i Noreg har i dag
- reflektere over korleis kommersiell påverknad kan verke inn på forbruk og personleg økonomi
- forklare korleis handlingane til menneska har påverka og framleis påverkar klimaet og miljøet, og utvikle forslag til tiltak for å redusere miljøavtrykket

- reflektere over behovet for å høyre til opp mot behovet for å vere seg sjølv og ta sjølvstendige val
- delta i digitale samhandlingsprosessar, bruke dømmekraft, beskytte eige digitalt utstyr og informasjon og handle i tråd med retten til privatliv, personvernreglar og opphavsrett
- reflektere rundt respekt for eigne og andre sine grenser knytte til kjensler, kropp og seksualitet
- gjere greie for ulike seksuelle orienteringar og variasjonar i kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk
- beskrive det politiske systemet i Noreg og korleis enkeltmennesket har og har hatt høve til å påverke det
- utforske lover og reglar i samfunnet og reflektere over konsekvensane ved lovbrøt
- bruke digitale ressursar til å utvikle samfunnsfaglege modellar
- reflektere over korleis teknologi kan løyse problem, men òg skape utfordringer for den enkelte og for samfunnet

2.3.2. Undervegsvurdering

Elevane skal få høve til å utvikle kompetanse i faget gjennom undervegsvurderinga. Elevane viser kompetanse på 5., 6. og 7. trinn når dei får vise forståing for historiske, geografiske og samfunnskunnskaplege tema og for at desse heng saman. Elevane viser kompetanse i samfunnsfag når dei reflektere åleine og saman med andre over korleis historiske, geografiske og samfunnskunnskaplege forhold påverkar menneska, samfunnet og naturen. Elevane viser òg kompetanse i faget når dei reflekterer over mangfald og aktivt medborgarskap og forstår samanhengar og spenningsforhold mellom individ og samfunn. Elevane viser kompetanse når dei aktivt bidreg til å finne løysingar på samfunnsfaglege problemstillingar. Læraren skal planleggje den vidare læringa med utgangspunkt i kompetansen elevane viser.

Læraren skal leggje til rette for aktiv læring, forståing og kritisk tenking og bidra til at elevane er nysgjerrige på og søker kunnskap om samfunnsfaglege problemstillingar. Læraren skal la elevane medverke i vurderinga av eiga og andre si læring gjennom å gi og få tilbakemeldingar som motiverer for vidare læring. Når elevane undrar seg og reflekterer over, samtaler om og utforskar kunnskap om og samanhengen mellom geografi, historie og samfunnskunnskap, skal elevane utvikle kompetanse i faget.

2.4. Kompetansemål og vurdering 10. trinn

2.4.1. Kompetansemål etter 10. trinn

Mål for opplæringa er at eleven skal kunne

- bruke samfunnsfaglege metodar i eigne undersøkingar og drøfte kor gyldige og relevante funna er
- vurdere om og på kva måtar ulike kjelder gir informasjon om eit samfunnsfagleg tema, og reflektere over korleis einsretta kjelder eller mangel på kjelder kan prege forståinga vår
- drøfte korleis interesser og ideologi har prega synet på kva som blir oppfatta som fakta og sanning, og utforske korleis forskjellige politiske parti og grupper grunngir standpunkta sine
- analysere korleis grupper i samfunnet og hendingar blir framstilte i ulike samanhengar, og drøfte korleis det kan påverke haldningane og handlingane til folk
- utforske hvordan teknologi har vore og framleis er ein endringsfaktor og drøfte kva slags konsekvensar det har hatt og framleis har for enkeltmenneska og samfunnet
- drøfte kva som har bidrege til endringar i samfunnet, og reflektere over korleis verda kunne ha sett annleis ut
- samanlikne korleis geografiske og historiske forhold påverkar levekåra, busetjingsmønsteret og demografien i forskjellige delar av verda i dag

- gjere greie for årsaker til og konsekvensar av sentrale historiske og notidige konflikhtar og reflektere over fordelar og ulemper ved ulike løysingar
- reflektere over kvifor utanforskap oppstår, og kva konsekvensar det kan få på individ- og samfunnsnivå
- gjere greie for årsaker til terrorhandlingar og folkemord som holocaust, og reflektere over korleis ekstreme haldningar kan førebyggjast
- utforske korleis samarbeid og konflikhtar internasjonalt påverkar den nasjonale politikken og livet til den enkelte
- reflektere over kva som er sentrale utfordringar i Noreg i dag, og drøfte korleis individ og grupper kan bidra til endring
- reflektere over korleis enkeltmenneske og grupper både er historieskapte og historieskapande
- utforske kva menneskerettane betyr, kva funksjon dei har i verda i dag, og drøfte verdien av likestilling og likeverd for den enkelte og for samfunnet
- gjere greie for fornorskinga av samane og dei nasjonale minoritetane, og reflektere over kva konsekvensar det har hatt og framleis har på individ- og samfunnsnivå
- utforske korleis nasjonalstatar prøver å rette opp overgrep mot urfolk og nasjonale minoritetar, og kva internasjonale konvensjonar har å seie i slike prosessar
- utforske korleis klima og miljø, sosiale forhold og økonomi påverkar kvarandre, og utvikle forslag til meir berekraftige samfunn
- vurdere korleis inntekt og forbruk påverkar personleg økonomi og berekrafta til eit samfunn
- drøfte konsekvensar av menneskeskapte klimaendringar
- reflektere over korleis identitetsutvikling kan komme i konflikt med forventingar frå ulike fellesskap, og utforske kva som kan bidra til respekt og toleranse for at vi alle er ulike
- beskytte digitalt utstyr og informasjon, dokumentere eigne digitale fotavtrykk og reflektere over høvet til å verne om retten ein sjølv og andre har til privatliv og personvern
- reflektere over kva som påverkar eigne og andre sine grenser knytte til kropp, seksualitet og rus, og forstå kor viktig det er å respektere grenser
- drøfte ulike former for makt og gjere greie for sterke og svake sider ved demokratiet i Noreg med utgangspunkt i ei aktuell problemstilling
- drøfte korleis samfunnsmodellen i Noreg er utforma for å vareta grunnleggjande behov, og korleis systemet er avhengig av både rettar og plikter
- bruke digitale ressursar til å designe og utvikle samfunnsfaglege produkt
- velje ressursar for digital samhandling for å drøfte samfunnsfaglege tema

2.4.2. Undervegsvurdering

Elevane skal få høve til å utvikle kompetanse i faget gjennom undervegsvurderinga. Elevane viser kompetanse på 8., 9. og 10. trinn når dei viser forståing for samanhengar mellom historiske, geografiske og notidige forhold og korleis desse påverkar samfunnet, menneska og naturen. Elevane viser òg kompetanse i faget når dei reflekterer åleine og saman med andre både munnleg og skriftleg og kritisk vurderer samfunnsfaglege problemstillingar. Elevane viser kompetanse når dei bruker samfunnsfaglege metodar og kunnskap om historiske, geografiske og samfunnsmessige forhold for å forstå seg sjølv, samtida og framtida. Elevane viser kompetanse når dei bruker kunnskap og ferdigheiter saman for å kunne vere aktive medborgarar og finne berekraftige løysingar, og når dei bruker samfunnsfaglege metodar for aktivt å skape og søkje kunnskap og stille seg kritisk til informasjon og etablerte sanningar. Læraren skal planleggje den vidare læringa med utgangspunkt i kompetansen elevane viser.

Læraren skal leggje til rette for aktiv læring, forståing og kritisk tenking og bidra til at elevane er nysgjerrige på og søker kunnskap om samfunnsfaglege problemstillingar. Læraren skal la elevane medverke i vurderinga av eiga og andre si læring gjennom å gi og få

tilbakemeldingar som motiverer for vidare læring. Når elevane undrar seg og reflekterer over, samtaler om og utforskar kunnskap om og samanhengen mellom geografi, historie og samfunnskunnskap, skal elevane utvikle kompetanse i faget.

2.4.3. Standpunktvurdering

Standpunktvurderinga skal uttrykkje elevane sin sluttkompetanse i faget. Læraren skal planleggje og leggje til rette for at elevane på varierte måtar får vise den samla kompetansen sin i samfunnsfag, både munnleg og skriftleg. Standpunktvurderinga skal fastsetjast ut frå ei heilskapsvurdering som er basert på korleis elevane bruker samfunnsfagleg kunnskap og metode, og korleis dei forstår samanhengar mellom geografi, historie og samfunnskunnskap og løyser utfordringar og oppgåver i kjende og ukjende samanhengar og situasjonar. Kompetansen til elevane skal òg komme fram gjennom kritisk tenking og refleksjon over samfunnsfagleg innhald.

3. Vurderingsordning

Elevane skal ha éin standpunktkarakter etter 10. trinn.

Eksamensordningane i faget skal sendast på høyring og ferdigstillast seinare.

? 1. Uttrykkjer læreplanen tydeleg det viktigaste som alle elevane skal lære?

Ikke angitt enig/uenig-holdning

Ingen kommentar fra instansen

? 2. Gir læreplanen skulen og lærarane tilstrekkeleg handlingsrom?

Ikke angitt enig/uenig-holdning

Ingen kommentar fra instansen

? 3. Gir læreplanen rom for ein aktiv og medverkande elev slik eleven er beskriven i overordna del?

Ikke angitt enig/uenig-holdning

Ingen kommentar fra instansen

? 4. Er verdigrunlaget i overordna del tydeleg reflektert i læreplanen?

Ikke angitt enig/uenig-holdning

Ingen kommentar fra instansen

? 5. Er det ein god samanheng mellom dei ulike delane i læreplanen i dette faget?

Ikke angitt enig/uenig-holdning

Ingen kommentar fra instansen

? 6. Har læreplanen eit realistisk omfang sett opp mot timetalet i faget?

Ikke angitt enig/uenig-holdning

Ingen kommentar fra instansen

? 7. Legg læreplanen til rette for djupnelæring?

Ikke angitt enig/uenig-holdning

Ingen kommentar fra instansen

? 8. Er språket i læreplanen klart og tydeleg?

Ikke angitt enig/uenig-holdning

Ingen kommentar fra instansen

? 9. Er det samiske innhaldet godt vareteke i læreplanen?

Ikke angitt enig/uenig-holdning

Ingen kommentar fra instansen

? 10. Er dei tverrfaglege temaa integrerte i læreplanen på ein måte som er relevant for faget?

Ikke angitt enig/uenig-holdning

Ingen kommentar fra instansen

? 11. Legg læreplanen godt til rette for å vareta læringa og utviklinga til dei yngste barna?

Ikke angitt enig/uenig-holdning

Ingen kommentar fra instansen

? 12. Legg læreplanen godt til rette for tilpassa opplæring?

Ikke angitt enig/uenig-holdning

Ingen kommentar fra instansen

? 13. Legg læreplanen til rette for god progresjon i faget?

Ikke angitt enig/uenig-holdning

Ingen kommentar fra instansen

? 14. Vil tekstane om undervegs- og standpunktvurdering fungere som ei god støtte i vurderingsarbeidet?

Ikke angitt enig/uenig-holdning

Ingen kommentar fra instansen

? 15. Er læreplanen tilstrekkeleg framtidsretta?

Ikke angitt enig/uenig-holdning

Ingen kommentar fra instansen

? 16. Legg læreplanen til rette for at elevane utviklar fagleg kompetanse som førebur dei på vidare utdanning og/eller samfunns- og arbeidsliv?

Ikke angitt enig/uenig-holdning

Ingen kommentar fra instansen

? 17. Faga i grunnskolen har kompetansemål etter ulike trinn. Har du synspunkt på dette?

Ingen kommentar fra instansen

? 18. Tekstane Fagrelevans og Verdier og prinsipp skal skrivast saman til éin tekst i dei endelege læreplanane. Kva for eit innhald i dei to tekstane meiner du det er viktig å ta med vidare i den samanskrivne teksten?

Ingen kommentar fra instansen

? 19. I læreplanane er det kompetansemål etter 2. trinn i nokre fag og etter 4. trinn i andre fag. Er det på lengre sikt ei god løysing å lage kompetansemål etter 1. trinn for å få til ei god begynnaropplæring og ein betre overgang mellom barnehage og skule?

Ingen kommentar fra instansen

? 20. Er perspektiva frå historie, geografi og samfunnskunnskap godt nok varetekne i faget?

Delvis uenig

Kompetansemål etter 10. Klasse: Geografi er nesten helt borte fra kompetansemålene og vil gjøre overgangen til geografi i videregående opplæring svært vanskelig for elevene.

Videre er det en stor bestilling til elever på ungdomstrinnet å sette opp et kompetansemål om at de skal «*utvikle forslag til meir berekraftige samfunn*», og vi oppfatter det også som urealistisk å skulle få 8-åringer til å «*utvikle samfunnsfaglege spørsmål*» (2. trinn).

? 21. Det er nytt at samfunnsfag har fått eit særleg ansvar for den digitale ferdigheita. Legg læreplanen godt nok til rette for at alle elevar skal kunne ha gode digitale ferdigheiter etter grunnskolen?

Ikke angitt enig/uenig-holdning

Ingen kommentar fra instansen

? 22. To av kjerneelementa heiter det same som dei tverrfaglege temaa. Kjem det tydeleg nok fram kva som skil desse tekstane?

Ingen kommentar fra instansen

? 23. I samfunnsfag er det nytt med kompetansemål etter 2. trinn. Har du synspunkt på dette?

Ingen kommentar fra instansen

? 24. Har du andre kommentarar eller forslag til endringar i læreplanane?

Ingen kommentar fra instansen

Læreplan i samfunnskunnskap - fellesfag

1. Om faget

1.1. Fagrelevans

Samfunnskunnskap skal gi elevane kompetanse til å bli engasjerte og kritisk tenkjande deltakarar i samfunnet. Faget skal bidra til at elevane kan drøfte og reflektere i fellesskap og ha respekt for meningsmangfald. Når elevane får kunnskap om samanhengar mellom individuelle val, samfunnsstrukturar og tolegrensene til naturen, utviklar dei forståing for korleis dei gjennom å vere aktive medborgarar kan bidra til ei berekraftig samfunnsutvikling. Samfunnskunnskap gir elevane høve til å utforske sin eigen identitet, lokalsamfunnet dei lever i, og nasjonale og globale problemstillingar. Slik bidreg samfunnskunnskap til å styrkje elevane si forståing av seg sjølv, samfunnet dei lever i, og korleis dei kan påverke sitt eige liv og si eiga framtid.

1.2. Kjerneelement

Kjerneelementa i samfunnskunnskap rammar inn det viktigaste innhaldet i faget og beskriv det elevane må lære for å kunne meistre og bruke faget.

1.2.1. Undring og utforsking

Elevane skal kunne undre seg over, reflektere omkring og vurdere korleis kunnskap om samfunnet blir til. Dei skal få vere nysgjerrige og aktivt kunnskapssøkjande og skapande saman med andre. Elevane skal innhente og bruke informasjon frå fleire og ulike typar kjelder for å ta opp forhold i samfunnet og deira eige liv. Dei skal kunne gjere ei kritisk vurdering av kjeldene med tanke på tendens, formål og kor pålitelege og relevante dei er.

1.2.2. Perspektivmangfald og samfunnskritisk tenking

Elevane skal kunne vurdere samanhengar i samfunnet ut frå forskjellige perspektiv. Dei skal kunne forstå kvifor enkelte har makt og stille spørsmål til korleis makt er organisert, og korleis makt verkar. Dei skal òg utvikle kulturforståing og kunne forstå kvifor nokre tek andre val enn dei sjølve.

1.2.3. Medborgarskap og berekraftig utvikling

Elevane skal kunne vurdere bakgrunnen for, konsekvensane av og handlingsalternativa for berekraftig utvikling på individuelt, nasjonalt og globalt nivå. Medborgarskap og berekraftig utvikling handlar om demokratisk medborgarskap, samfunnsdimensjonen av berekraftig utvikling og korleis menneske samarbeider, organiserer seg og tek avgjerder i samfunnet. Dette inneber òg at elevane skal få handlingskompetanse til å medverke i demokratiske prosessar og samfunnsforming. Sentralt innhald skal sjåast i lys av det lokale til det globale, og urfolk og minoritetars perspektiv.

1.2.4. Identitet og livsmeistring

Elevane skal forstå korleis menneske utviklar identitet og samhandlar med andre. Med utgangspunkt i si eiga livsverd skal elevane få ei forståing av kven dei er, og korleis dei kan meistre sine eigne liv.

1.3. Verdier og prinsipp

Samfunnskunnskap skal leggje grunnlaget for at elevane blir aktive medborgarar som tek vare på og vidarefører grunnleggjande demokratiske verdier som medråderett, likestilling,

ytringsfridom og respekt for menneskerettane. Samfunnskunnskap skal gi elevane kompetanse i samfunnskritisk tenking og utforsking og bidra til at dei forstår at andre kan ha eit anna verdigrunnlag og ein annan ståstad enn dei har sjølve. Gjennom faget skal elevane kunne identifisere område der menneskeverdet vert utfordra, til dømes knytt til menneskehandel og undertrykking, og undersøkje forplikningar i internasjonale avtalar og peike på tiltak for å ivareta det grunnleggjande behovet til menneske. Elevane skal òg lære å ta ansvar for eigne haldningar og handlingar, og dei skal utforske berekraftige og etiske løysingar på dagens og framtidens utfordringar. Faget skal gi innsikt i norske og samiske verdiar og kulturuttrykk. Faget skal bidra til at elevane forstår at deira eiga livsform ikkje er den einaste moglege.

1.4. Tverrfaglege tema

1.4.1. Folkehelse og livsmeistring

I faget samfunnskunnskap handlar det tverrfaglege temaet folkehelse og livsmeistring om at elevane utviklar kunnskap om kva og kven som påverkar identiteten, sjølvkjensla, tryggleiken og tilhøyrsla deira. Refleksjon over og kompetanse om kjønn, seksualitet, grensesetjing, digitale spor og personleg økonomi vil kunna styrkje respekten til elevane for seg sjølv og andre. Faget skal bidra til sosial inkludering og eit mangfaldig fellesskap.

1.4.2. Demokrati og medborgarskap

I faget samfunnskunnskap handlar det tverrfaglege temaet demokrati og medborgarskap om å auke det kritiske medvitet om samfunnet som elevane er deltakarar i. Elevane skal lytte til og la seg utfordre av menneske med andre synspunkt enn dei sjølve. Faget skal bidra til å skape forståing om samanhengane mellom makt, menneskerettar, institusjonar og demokratisk medborgarskap. Elevane skal forstå og utvikle respekt for demokratiske verdiar og spelereglar, få tryggleik til å ytre seg og kunnskap til å grunngi sine eigne meiningar. Slik kan dei bli aktive medborgarar som er med på å forme samfunnet.

1.4.3. Berekraftig utvikling

I faget samfunnskunnskap handlar det tverrfaglege temaet berekraftig utvikling om korleis menneske samarbeider, organiserer seg og tek avgjerder i samfunn. Vidare skal elevane reflektere over korleis politikk, konflikhtar, økonomi, teknologi og ressursbruk verkar saman og påverkar majoritetar, minoritetar og urfolk. Ei berekraftig løysing på ressurspolitiske problem inneber å ivareta verdiar som likeverd og mangfald.

1.5. Grunnleggjande ferdigheiter

1.5.1. Munnlege ferdigheiter

Munnlege ferdigheiter i samfunnskunnskap er å bruke eit presist språk og fagomgrep til å ytre grunngitte meiningar og argument. Å lytte til, vurdere, gi respons på og vidareutvikle innspel frå andre bidreg til auka respekt for meiningsmangfald. Elevane utviklar munnlege ferdigheiter i samfunnskunnskap når dei drøftar, reflekterer og presenterer åleine og i fellesskap.

1.5.2. Å kunne skrive

Å kunne skrive i samfunnskunnskap er å produsere tekst og tileigne seg fagkompetanse gjennom forskjellige former for tekstproduksjon. Elevane skal skrive tekstar der dei bruker fagomgrep, samfunnsfaglege metodar og ulike perspektiv og kjelder.

1.5.3. Å kunne lese

Å kunne lese i samfunnskunnskap er å bruke varierte kjelder til å lære om samfunnsfaglege og dagsaktuelle tema. Lesing av tekstar med forskjellige perspektiv skal introdusere elevane for ulike tenkjemåtar og argument og hjelpe dei til å forstå andre sin ståstad. Lesestrategiar skal styrkje elevane si evne til å hente ut, tolke og kritisk vurdere forskjellige kjelder.

1.5.4. Å kunne rekne

Å kunne rekne i samfunnskunnskap er å innhente, tolke og analysere data og vurdere informasjon og statistikk som er framstilt i tabellar og grafar. Elevane må òg kunne rekne for å forvalte pengebruk og få oversikt over personleg økonomi.

1.5.5. Digitale ferdigheiter

Digitale ferdigheiter i samfunnskunnskap er å bruke digitale ressursar til å finne informasjon og argument og kunne vise til kjelder på ein påliteleg måte. Elevane skal kunne kommunisere og samarbeide digitalt, forstå korleis algoritmar påverkar informasjonssøk, og følgje reglar og normer for nettbasert kommunikasjon, personvern og opphavsrett. Samfunnskunnskap har eit særleg ansvar for utviklinga av digitale ferdigheiter.

2. Kompetansemål og vurdering

2.1. Kompetansemål og vurdering

2.1.1. Kompetansemål

Mål for opplæringa er at eleven skal kunne

- utforske ressurspolitikk og ressursbruk og reflektere over korleis framtidig politikk kan utformast for at verda skal bli meir berekraftig
- bruke samfunnsfaglege metodar, perspektiv og kjelder til å utforske dagsaktuelle tema, argumentere for eigne meininger og forstå andre sine meininger og verdiar
- reflektere over likskapar og ulikskapar i identitet, levesett og kulturuttrykk innanfor og mellom majoritetar og minoritetar i Noreg og Sápmi/Sábme/Sáepmie
- gjere greie for korleis sosialisering har endra seg over tid, og drøfte korleis identiteten til ungdom og sjølvkjensle vert forma gjennom sosialisering i dag
- innhente informasjon om sosial ulikskap i Noreg og vurdere tiltak som kan motverke ulikskap
- reflektere over lovverk og normer om seksuell grensesetjing og drøfte variasjonar i haldningar, verdiar og normer om kjønn og seksualitet
- drøfte korleis personleg økonomi og organiseringa av arbeidslivet påverkar enkeltpersonar og høvet til grupper til å bli sjølvstendig
- vurdere kva høve politiske aktørar har til å realisere berekraftige og fredelege løysingar på ein konflikt
- reflektere over kva det inneber å vere medborgar i eit demokrati, og vurdere korleis enkeltpersonar og grupper kan påverke politiske avgjerder lokalt og nasjonalt
- gjere greie for forskjellige former for makt og vurdere korleis ulike former for maktutøving kan utfordre demokratiske verdiar
- forstå grunnlaget for menneskerettar og utforske brot på menneskerettane nasjonalt eller globalt
- utforske korleis innovasjon og teknologi påverkar samfunns- og arbeidslivet
- bruke eigne og andre sine digitale fotavtrykk til å undersøkje kven som har tilgang til data og personopplysningar, og reflektere over korleis denne informasjonen kan brukast eller misbrukast
- gjere greie for forskjellige former for utanforskap og vurdere korleis stat, privat sektor og det sivile samfunn kan leggje til rette for å inkludere fleire i samfunns- og arbeidslivet
- drøfte korleis ideologisk ståstad og val av metode og kjelder påverkar funna og argumenta våre og gir seg utslag i forskjellige meininger
- vurdere tiltak som kan førebyggje rasisme, diskriminering og hatefulle ytringar i Noreg
- utforske yrke i dagens arbeidsmarknad og reflektere over etiske problemstillingar i arbeidslivet

2.1.2. Undervegsvurdering

Elevane skal få høve til å utvikle kompetanse i faget gjennom undervegsvurderinga. Elevane viser kompetanse i samfunnskunnskap når dei får vise forståing for ulike perspektiv på forhold i samfunnet og når dei viser kompetanse i demokratisk medborgarskap og forstår ulike samfunnsdimensjonar av berekraftig utvikling. Elevane viser òg kompetanse når dei forstår korleis menneske utviklar identitet, og korleis ein samhandlar med andre. Elevane viser kompetanse i samfunnskunnskap åleine og i samarbeid med andre både munnleg og skriftleg. Læraren skal planleggje den vidare læringa med utgangspunkt i kompetansen elevane viser.

Læraren skal leggje til rette for at elevane forstår og sjølve kan setje ord på kva dei meistrar, og kva dei bør gjere for å kome vidare i læringa si. Læraren skal leggje til rette for kritisk tenking gjennom varierte og utforskande arbeidsmetodar og faglege oppgåver og bidra til at elevane får vere nysgjerrige og aktivt kunnskapssøkjande. Læraren skal la elevane medverke i eiga og andre si læring gjennom å gi og få tilbakemeldingar som motiverer for vidare læring. Gjennom å undre seg, reflektere over, samtale om og utforske kunnskap om samfunnet skal elevane utvikle kompetansen i faget.

2.1.3. Standpunktvrdering

Standpunktvrderinga skal uttrykkje elevane sin sluttkompetanse i faget. Læraren skal planleggje og leggje til rette for at elevane på varierte måtar får vise den samla kompetansen sin i samfunnskunnskap, både munnleg og skriftleg. Standpunktvrderinga skal fastsetjast ut frå ei heilskapleg vurdering og inneber korleis elevane bruker metodane i faget og saman med forståing for perspektiv på ulike forhold i samfunnet visar kompetanse i kjende og ukjende samanhengar og situasjonar.

3. Vurderingsordning

Elevane skal ha éin standpunktarakter.

Eksamensordningane i faget skal sendast på høyring og ferdigstillast seinare.

1. Uttrykkjer læreplanen tydeleg det viktigaste som alle elevane skal lære?

Delvis enig

Norsk Lektorlags høringsuttalelse til læreplan i samfunnskunnskap

Høringsuttalelsen bygger på bidrag fra Norsk Lektorlags fagutvalg for samfunnsfag.

Merknad: Fagutvalgets gjennomgang er gjort med utgangspunkt i den kompetansen det er rimelig å forvente av elever fra ungdomsskolen, gitt forslaget til ny læreplan for samfunnsfag for grunnskolen. Dette innebærer at elevene må tilegne seg en del kunnskap før de for eksempel kan vurdere, drøfte og foreslå tiltak.

Læreplanen er ganske fokusert i og med at noen deler er kuttet bort, mens andre deler er tydeliggjort i forbindelse med tverrgående tema.

Kunnskap om internasjonale politiske aktører bør inkluderes, men ikke i den formen det er i dag.

2. Gir læreplanen skulen og lærarane tilstrekkeleg handlingsrom?

Helt enig

Læreplanen gir metodefrihet, samtidig som den er mer orientert mot handlingskompetanse for elevene, enn tidligere.

3. Gir læreplanen rom for ein aktiv og medverkande elev slik eleven er beskriven i overordna del?

Helt enig

Ja, men det er rom for flere læringsmål som understreker elevens handlingskompetanse uten å fjerne metodefriheten.

4. Er verdigrunlaget i overordna del tydeleg reflektert i læreplanen?

Delvis enig

Ingen kommentar fra instansen

? 5. Er det ein god samanheng mellom dei ulike delane i læreplanen i dette faget?

Hverken eller

Ingen kommentar fra instansen

? 6. Har læreplanen eit realistisk omfang sett opp mot timetalet i faget?

Delvis enig

Læreplanen er ikke utvidet i tema, samtidig er mange av kompetansemålene ganske brede. Dermed videreføres dagens problematikk hvor faget må avgrenses av hver enkelt lærer ettersom hva som vektlegges.

? 7. Legg læreplanen til rette for djupnelæring?

Delvis enig

Ja, men dybdelæring krever en del forkunnskap som det ikke kommer tydelig frem hvordan elevene skal tilegne seg. Dette er problematisk, da det er store forskjeller i hva elevene har med seg fra ungdomskolen.

? 8. Er språket i læreplanen klart og tydeleg?

Delvis enig

Ingen kommentar fra instansen

? 9. Er det samiske innholdet godt vareteke i læreplanen?

Delvis enig

Vi mener det er fint at Sapmi nevnes eksplisitt, samtidig kan urfolksproblematikk inkluderes i flere kompetansemål, for eksempel når det gjelder menneskerettigheter.

? 10. Er dei tverrfaglege temaa integrerte i læreplanen på ein måte som er relevant for faget?

Helt enig

Ja, de er inkludert så mye som det er mulig uten at det blir unaturlig.

? 11. Legg læreplanen godt til rette for tilpassa opplæring?

Hverken eller

Ikke mer eller mindre enn tidligere.

? 12. Vil tekstane om undervegs- og standpunktvurdering fungere som ei god støtte i vurderingsarbeidet?

Delvis enig

Teksten om underveisvurdering er uklar.

Vi mener teksten ikke gir noen god støtte til vurderingsarbeidet, og at det fremstår uklart hva dette avsnittet skal være. Er dette en oppsummering av faget? Slik det fremstår nå er det en oppsummering av kompetansemålene, kjerneelementer og litt grunnleggende ferdigheter.

Den siste formuleringen om lærerens rolle er ok, men den informerer ikke om noe nytt.

Teksten om sluttvurdering er grei og i tråd med kompetansebegrepet.

Undervegsvurdering

Det er uklart for oss hva dette avsnittet skal være. Slik det fremstår nå er det en oppsummering av kompetansemålene, kjerneelementer og litt grunnleggende ferdigheter.

Elevane skal få høve til å utvikle kompetanse i faget gjennom undervegsvurderinga. Elevane viser kompetanse i samfunnskunnskap når dei får vise forståing for ulike perspektiv på forhold i samfunnet og når dei viser kompetanse i demokratisk medborgarskap og forstår ulike samfunnsdimensjonar av berekraftig utvikling. Elevane viser òg kompetanse når dei forstår korleis menneske utviklar identitet, og korleis ein samhandlar med andre. Elevane viser kompetanse i samfunnskunnskap åleine og i samarbeid med andre både munnleg og skriftleg. Læraren skal planleggje den vidare læringa med utgangspunkt i kompetansen elevane viser.

Er dette en oppsummering av faget? Denne siste delen om lærerens roller er ok, men den informerer ikke om noe nytt.

Læraren skal leggje til rette for at elevane forstår og sjølve kan setje ord på kva dei meistrar, og kva dei bør gjere for å kome vidare i læringa si. Læraren skal leggje til rette for kritisk tenking gjennom varierte og utforskande arbeidsmetodar og faglege oppgåver og bidra til at elevane får vere nysgjerrige og aktivt kunnskapssøkjande. Læraren skal la elevane medverke i eiga og andre si læring gjennom å gi og få tilbakemeldingar som motiverer for vidare læring. Gjennom å undre seg, reflektere over, samtale om og utforske kunnskap om samfunnet skal elevane utvikle kompetansen i faget.

? 13. Er læreplanen tilstrekkeleg framtidretta?

Helt enig

Fremtidsretting er vanskelig fordi den baserer seg noe på spekulasjoner. Sett i lys av dette er læreplanen så fremtidsrettet som er forsvarlig.

? 14. Legg læreplanen til rette for at elevane utviklar fagleg kompetanse som førebur dei på vidare utdanning og/eller samfunns- og arbeidsliv?

Hverken eller

La oss håpe det.

? 15. Tekstane Fagrelevans og Verdier og prinsipp skal skrivast saman til éin tekst i dei endelege læreplanane. Kva for eit innhald i dei to tekstane meiner du det er viktig å ta med vidare i den samanskrivne teksten?

Ingen kommentar fra instansen

? 16. Har du andre kommentarar eller forslag til endringar i læreplanane?

Norsk Lektorlags fagutvalg for samfunnsfag har følgende forslag til endringer i læreplanene (våre endringsforslag er markert i **fet**):

Kompetansemål

Mål for opplæringa er at eleven skal kunne

- utforske ressurspolitikk og ressursbruk og reflektere over korleis framtidig politikk kan utformast for at verda skal bli meir berekraftig
- bruke samfunnsfaglege metodar, perspektiv og kjelder til å utforske dagsaktuelle tema, argumentere for eigne meiningar og forstå andre sine meiningar og verdier
- **bruke samfunnsfaglege metodar, perspektiv og kjelder til å utforske dagsaktuelle tema, argumentere for eigne meiningar og akspetere andre sine meiningar**
- reflektere over likskapar og ulikskapar i identitet, levesett og kulturuttrykk innanfor og mellom majoritetar og minoritetar i Noreg og Sápmi/Sábme/Sáepmie
- gjere greie for korleis sosialisering har endra seg over tid, og drøfte korleis identiteten til ungdom og sjølvkjensle vert forma gjennom sosialisering i dag
- **gjere greie for korleis sosialisering har endra seg over tid, og drøfte korleis identiteten til ungdom vert forma gjennom sosialisering i dag**
- innhente informasjon om sosial ulikskap i Noreg og vurdere tiltak som kan motverke ulikskap
- reflektere over lovverk og normer om seksuell grensesetjing og drøfte variasjonar i haldningar, verdier og normer om kjønn og seksualitet
- **innhente informasjon om lovverk om seksuell grensesetjing og drøfte variasjonar i haldningar, verdier og normer om kjønn og seksualitet**
- drøfte korleis personleg økonomi og organiseringa av arbeidslivet påverkar enkeltpersonar og høvet til grupper til å bli sjølvstendig
- **drøfte korleis personleg økonomi og organiseringa av arbeidslivet påverkar enkeltpersonar og grupper**

Dette kompetansemålet bør slettes: *Kunnskap om internasjonale politiske aktører bør inkluderes, men ikke i den formen det er i dag.*

- reflektere over kva det inneber å vere medborgar i eit demokrati, og vurdere korleis enkeltpersonar og grupper kan påverke politiske avgjerder lokalt og nasjonalt

- **gjere greie for kva det inneber å vere medborgar i eit demokrati, og gi eksempler på korleis enkeltpersonar og grupper kan påverke politiske avgjerder lokalt og nasjonalt**
- gjere greie for forskjellige former for makt og vurdere korleis ulike former for maktutøving kan utfordre demokratiske verdiar
- forstå grunnlaget for menneskerettar og utforske brot på menneskerettane nasjonalt eller globalt
- utforske korleis innovasjon og teknologi påverkar samfunns- og arbeidslivet og drøfte etiske problemstillinger knyttet til dette
- bruke egne og andre sine digitale fotavtrykk til å undersøkje kven som har tilgang til data og personopplysningar, og reflektere over korleis denne informasjonen kan brukast eller misbrukast
- gjere greie for forskjellige former for utanforskap og vurdere korleis stat, privat sektor og det sivile samfunn kan leggje til rette for å inkludere fleire i samfunns- og arbeidslivet
- drøfte korleis ideologisk ståstad og val av metode og kjelder påverkar funna og argumenta våre og gir seg utslag i forskjellige meiningar

Ideologier og ideologisk ståsted er viktig, men uheldig å blande sammen med kildekritikk og metodebruk. Lag heller to mål.

- vurdere tiltak som kan førebyggje rasisme, diskriminering og hatefulle ytringar i Noreg
- **Forstå årsaker til rasisme, diskriminering og hatefulle ytringar i Noreg, og foreslå tiltak som kan førebyggje**

Dette kompetansemålet bør slettes: "utforske yrke i dagens arbeidsmarknad og reflektere over etiske problemstillinger i arbeidslivet".

Etiske problemstillinger kan heller inkluderes i de to andre kompetansemålene som berører arbeidsliv.

Læreplan i geografi - fellesfag i studieførebuande utdanningsprogram

1. Om faget

1.1. Fagrelevans

Geografi handlar om å forstå samspelet mellom naturen og menneska. Gjennom utvikling av metodiske ferdigheiter og kunnskap om naturgitte prosessar og menneskeleg aktivitet skal elevane få kompetanse til å forstå lokale, nasjonale og globale forhold og endringar. I ei verd som er i rask endring, er slik kompetanse nyttig for samfunnet og arbeidslivet. Kompetanse i geografi kan bidra til ei meir berekraftig utvikling både lokalt, nasjonalt og globalt.

1.2. Kjerneelement

Kjerneelementa i geografi rammar inn det viktigaste innhaldet i faget og beskriv det elevane må lære for å kunne meistre og bruke faget.

1.2.1. Utforsking og geografiske metodar

Elevane skal kunne utforske, gjennomføre undersøkingar og vere aktivt skapande, med utgangspunkt i nærmiljøet sitt, for å utvikle geografisk forståing. Dei skal òg kunne bruke informasjon frå ulike typar kjelder og kritisk vurdere kor pålitelege og relevante desse kjeldene er, og kva ståstad dei har.

1.2.2. Naturgitt og menneskeskapt rom

Elevane skal kunne forstå samanhengar mellom natur og samfunn som rammer for livsgrunnlag og levekår. Med utgangspunkt i si eiga livsverd skal elevane utvikle forståing for geografisk mangfald og variasjon og identifisere likskapar og forskjellar mellom ulike geografiske nivå.

1.2.3. Berekraftig utvikling og globalisering

Elevane skal kunne vurdere bakgrunn for, konsekvensar av og handlingsalternativ for berekraftig utvikling. Dei skal òg kunne drøfte spenningane mellom dei sosiale, miljømessige og økonomiske aspekta ved berekraftig utvikling og vurdere berekraft på ulike geografiske nivå.

1.3. Verdier og prinsipp

Geografi gir elevane innsikt i samfunn, natur og miljø og samanhengen mellom desse. Gjennom kompetanse om naturgitte og menneskeskapt rom i det norske samfunnet, i Sápmi/Sábme/Sáepmie og globalt kan elevane utvikle miljømedvit. Faget skal bidra til at elevane utviklar respekt for menneskeverdet og naturen og forståing for at naturen må utnyttast på ein berekraftig måte. Innsikt i faget kan gi elevane etisk medvit og høve til å ta ansvarlege val. Gjennom faget skal elevane møte ulike kjelder til kompetanse som krev evne til utforsking og kritisk tenking. Innsikt i faget skal bidra til å gi elevane forståing for samane og andre urfolk, og for kulturen og identiteten til nasjonale minoritetar i syntesen mellom natur og samfunn. Denne innsikta bidreg til at elevane blir meir aktive medborgarar med større grad av livsmeistring.

1.4. Tverrfaglege tema

1.4.1. Berekraftig utvikling

I geografifaget handlar det tverrfaglege temaet berekraftig utvikling om at elevane skal utvikle kunnskap om årsaker til og konsekvensar av notidige klimaendringar, arealbruk og fordeling og bruk av ressursar. Elevane skal utvikle kompetanse om kva miljøkonsekvensar endringar i lokaliseringa av næringsliv, auka globalisering og teknologisk utvikling kan ha. Gjennom geografifaget skal elevane få forståing for samanhengen mellom berekraftig utvikling og sosiale, økonomiske og miljømessige forhold. Elevane skal utvikle kompetanse som gjer dei i stand til å ta ansvarlege val og handle etisk og miljøbevisst.

1.5. Grunnleggjande ferdigheiter

1.5.1. Munnlege ferdigheiter

Å ha munnlege ferdigheiter i faget vil seie å kunne presentere eige arbeid med geografiske tema for andre på ein tydeleg og forståeleg måte. Det inneber å kunne forklare og diskutere munnleg samanhengar og årsaker.

1.5.2. Å kunne skrive

Å skrive i geografi inneber å produsere faglige tekstar for ulike formål. I geografi inneber det mellom anna å beskrive, vurdere og analysere ved å bruke eit presist fagspråk.

1.5.3. Å kunne lese

Å lese i geografi inneber å kunne lese og forstå ulike faglege tekstar. Lesing inneber å lese og tolke kart, bilete, figurar og statistikk og setje det inn i ein fagleg samanheng.

1.5.4. Å kunne rekne

Å rekne i geografi er å behandle, tolke og samanlikne talmateriale, tabellar og grafiske framstillingar i ein fagleg samanheng.

1.5.5. Digitale ferdigheiter

Digitale ferdigheiter i geografi inneber å kunne lese, tolke og nytte digitale kart og andre nettbaserte kjelder. Den digitale ferdigheita inneber òg å finne gode faglege kjelder og utøve kjeldekritikk.

2. Kompetansemål og vurdering

2.1. Kompetansemål og vurdering

2.1.1. Kompetansemål

Mål for opplæringa er at eleven skal kunne

- gjere greie for korleis indre og ytre krefter har danna berggrunnen og landformene lokalt, og vurdere kor berekraftig menneska der utnyttar ressursane
- gjere greie for ulike interesser knytte til ressurs- og arealbruk i Noreg, Sápmi/Sábme/Sáepmie og nordområda og drøfte korleis ressursar og areal kan brukast slik at ulike interesser blir ivaretekne
- beskrive klimaet i nordområda og Noreg og utforske kva dette har å seie for ulike område i Noreg
- presentere og analysere årsakene til ein aktuell naturkatastrofe og vurdere dei samfunnmessige konsekvensane av denne
- beskrive kvifor demografiske endringar og ulike levekår i forskjellige delar av verda fører til migrasjon og endra busetjingsmønster
- vurdere kor berekraftig eigen og Noreg sin ressursbruk er i eit globalt perspektiv

- drøfte korleis den teknologiske utviklinga endrar lokaliseringa av næringsverksemd og handel nasjonalt og globalt
- utforske og vurdere årsaker til og konsekvensar av klimaendringar i dag og utvikle forslag til tiltak lokalt, nasjonalt og globalt
- bruke og analysere kart og bilete som eit verktøy for å forstå og presentere geografiske forhold
- utvikle og utforske ei geografisk problemstilling ved å planleggje, gjennomføre og dokumentere eit feltarbeid i nærområdet
- bruke ulike typar kjelder og vurdere dei kritisk i arbeidet med geografiske forhold
- bruke geografiske statistikkar, figurar og årsak-verknad-modellar for å forstå situasjonar og samanhengar

2.1.2. Undervegsvurdering

Elevane skal få høve til å utvikle kompetanse i faget gjennom undervegsvurderinga. Elevane viser kompetanse i geografi når dei får vise forståing for samanhengar mellom det menneskeskapte og det naturgitte rommet, og for korleis menneske og natur påverkar kvarandre. Elevane viser kompetanse i geografi når dei bruker geografiske metodar og kunnskap om natur- og samfunnsgeografi i samanheng, åleine og saman med andre i munnlege og skriftlege samanhengar og i feltarbeid. Læraren skal planleggje den vidare læringa med utgangspunkt i kompetansen elevane viser.

Læraren skal leggje til rette for at elevane forstår og sjølve kan setje ord på kva dei meistrar, og kva dei bør gjera for å kome vidare i si læring. Læraren skal leggje til rette for kritisk tenking gjennom varierte og utforskande arbeidsmetodar og faglege oppgåver og bidra til at elevane får vere nysgjerrige og aktivt kunnskapssøkjande i og utanfor klasserommet. Læraren skal la elevane medverke i eiga og andre si læring gjennom å gi og få tilbakemeldingar som motiverer for vidare læring. Gjennom å undre seg, reflektere over, samtale om og utforske samanhengen mellom natur og samfunn skal elevane utvikle kompetansen i faget.

2.1.3. Standpunktvrdering

Standpunktvrderinga skal uttrykkje sluttkompetansen til elevane i faget. Læraren skal planleggje og leggje til rette for at elevane på varierte måtar får vise den samla kompetansen sin i geografi, munnleg og skriftleg. Læraren skal leggje til rette for at elevane får vist korleis dei meistrar metodar i geografifaget og forstår samanhengen mellom natur og samfunn gjennom arbeid med kjende og ukjende samanhengar og situasjonar.

3. Vurderingsordning

Elevane skal ha éin standpunktarakter.

Eksamensordningane i faget skal sendast på høyring og ferdigstillast seinare.

❓ 1. Uttrykkjer læreplanen tydeleg det viktigaste som alle elevane skal lære?

Delvis enig

Høringsuttalelsen bygger på bidrag fra Norsk Lektorlags fagutvalg for geografi.

Vi savner et kompetansemål som sier noe om at elevene bør ha oversikt over geografiske hovedtrekk i Norge og i verden.

Vi savner et kompetansemål som sier noe om bosetningsmønster i Norge. Dette er viktig for å forberede elevene på å bli gode samfunnsborgere og forstå politiske og samfunnsmessige utfordringer. Det er også viktig for å kunne forstå den politiske by-land dimensjonen. Geografiske informasjonssystemer (GIS) bør nevnes eksplisitt i grunnleggende ferdigheter i faget og flettes inn i et av kompetansemålene.

❓ 2. Gir læreplanen skulen og lærarane tilstrekkeleg handlingsrom?

Helt enig

Ingen kommentar fra instansen

? 3. Gir læreplanen rom for ein aktiv og medverkande elev slik eleven er beskriven i overordna del?

Helt enig

Ingen kommentar fra instansen

? 4. Er verdigrunnlaget i overordna del tydeleg reflektert i læreplanen?

Helt enig

Ingen kommentar fra instansen

? 5. Er det ein god samanheng mellom dei ulike delane i læreplanen i dette faget?

Delvis uenig

Avsnittet «verdier og prinsipp» er noe generelt og upresis. Avsnittet «Bærekraftig utvikling» under «Tverrfaglige tema» er derimot godt og presist skrevet, og verdiene kommer tydeligere fram her.

? 6. Har læreplanen eit realistisk omfang sett opp mot timetalet i faget?

Helt uenig

Vi trenger mer tid til de praktiske kompetansemålene, særlig feltarbeid. To timer i uka er ikke tilstrekkelig for å skape kontinuitet og dermed legge til rette for god dybdelæring. Å skulle skape forståelse for syntesen mellom natur og samfunn, krever rammer for og tid til refleksjon.

? 7. Legg læreplanen til rette for djupnelæring?

Delvis uenig

.Innenfor tema som ressurser og bærekraft legger kompetansemålene til rette for dette, men ikke innenfor klima, indre og ytre krefter.

Særlig mener vi at følgende kompetansemål er problematisk:

«*beskrive klimaet i nordområda og Noreg og utforske kva dette har å seie for ulike område i Noreg*»

Verbbruken her er overfladisk og ordet «beskrive» kan fort oppfattes som «pugge» og strider mot prinsippet om dybdelæring. Vi foreslår at dette kompetansemålet endres til:

«**forklare** korleis klimaet i nordområda og Noreg**fungerar** og heng saman med globale klimatilhøve og **drøfte**kva dette har å seie for ulike område i Noreg og hvilken betydning dette kan få for leveforhold og næringer i framtida»

Følgende kompetansemål er også problematisk: «beskrive kvifor demografiske endringar og ulike levekår i forskjellige delar av verda fører til migrasjon og endra busetjingsmønster»

Her bør «beskrive» byttes ut med «drøfte» og "kvifor" utvides med "korleis".

Det endelige kompetansemålet bør altså se slik ut:

«drøfte kvifor og korleis demografiske endringar og ulike levekår i forskjellige delar av verda fører til migrasjon og endra busetjingsmønster»

? 8. Er språket i læreplanen klart og tydeleg?

Delvis enig

Ingen kommentar fra instansen

? 9. Er det samiske innhaldet godt vareteke i læreplanen?

Helt enig

Ingen kommentar fra instansen

? 10. Er dei tverrfaglege temaa integrerte i læreplanen på ein måte som er relevant for faget?

Helt enig

Det er veldig bra at bærekraftig utvikling er løftet fram som det sentrale tverrfaglige temaet i geografi. Dette temaet er i tråd med fagets egenart.

? 11. Legg læreplanen godt til rette for tilpassa opplæring?

Helt enig

Ingen kommentar fra instansen

? 12. Vil tekstane om undervegs- og standpunktvurdering fungere som ei god støtte i vurderingsarbeidet?

Hverken eller

Avsnittet om underveisvurdering er helt OK og sikrer lærerens metodefrihet. Det er likevel såpass generelt formulert at det heller ikke gir noen føringer i den ene eller andre retningen vedrørende hvordan underveisvurdering skal foregå.

Avsnittet om sluttvurdering er godt og sikrer lærerens metodefrihet.

? 13. Er læreplanen tilstrekkeleg framtidsretta?

Helt enig

Ingen kommentar fra instansen

? 14. Legg læreplanen til rette for at elevane utviklar fagleg kompetanse som førebur dei på vidare utdanning og/eller samfunns- og arbeidsliv?

Helt enig

Ingen kommentar fra instansen

? 15. Tekstane Fagrelevans og Verdier og prinsipp skal skrivast saman til éin tekst i dei endelege læreplanane. Kva for eit innhald i dei to tekstane meiner du det er viktig å ta med vidare i den samanskrivne teksten?

Mye av det som står i avsnittet «Bærekraftig utvikling» under «Tverrfaglige tema» er såpass godt og presis skrevet at det kan komme fram som verdier under avsnittet «Verdier og prinsipp.» Avsnittet «fagrelevans» er også godt og kan stå som det gjør.

? 16. Er det god balanse mellom dei lokale, dei nasjonale og dei globale perspektiva i læreplanen?

Delvis uenig

Det er problematisk at begrepet «lokalt» er mangelfullt definert i flere av kompetansemålene. I følgende kompetansemål:

«gjere greie for korleis indre og ytre krefter har danna berggrunnen og landformene lokalt, og vurdere kor berekraftig menneska der utnyttarressursane»

er bruken av begrepet lokalt. Indre krefter er store prosesser som ikke bare foregår lokalt. Dette gjelder særlig bergarter og store landformer som midthavsrygger, dyphavsgroper, fjellkjeder og riftdaler. Disse er ikke mulig å isolere lokalt, men fordrer et globalt og regionalt perspektiv. Det samme gjelder klimaendringer, herunder smelting av innlandsisene og permafrost.

? 17. Har du andre kommentarar eller forslag til endringar i læreplanane?

Vi savner et kompetansemål som sier noe om bosetningsmønster i Norge. Dette er viktig for å forberede elevene på å bli gode samfunnsborgere og forstå politiske og samfunnsmessige utfordringer. Det er også viktig for å kunne forstå den politiske by-land dimensjonen. Geografiske informasjonssystemer (GIS) bør nevnes eksplisitt i grunnleggende ferdigheter i faget og flettes inn i et av kompetansemålene.

Det første kompetansemålet: *«gjere greie for korleis indre og ytre krefter har danna berggrunnen og landformene lokalt, og vurdere kor berekraftig menneska der utnyttarressursane»* er for omfattende. Dette strider mot prinsippet om dybdelæring. Enten kan siste leddsetning sløyfes, utnyttelse av ressurser kan dekkes i seinere kompetansemål.

Vi savner også et kompetansemål som sier noe om at elevene bør ha oversikt over geografiske hovedtrekk i Norge og i Verden.

Læreplan i historie - fellesfag i studieforberevende utdanningsprogram

1. Om faget

1.1. Fagets relevans

Historie skal bidra til kultur- og samfunnsforståelse, dannelse og identitetsutvikling. Med kompetanse i historie vil elevene bedre kunne forstå seg selv og samfunnet, og at strukturer, verdier og holdninger i samtiden har historiske røtter. Gjennom historiefaget får de innsikt i sentrale historiske hendelser og enkeltmenneskers handlingsrom i fortiden. Historiefaget skal bidra til at elevene blir aktive medborgere som kan orientere seg, ta stilling og se nåtidige utfordringer i en historisk sammenheng. Erkjennelse av at verden har vært annerledes, og at samtiden og framtiden kan bli en annen, er viktige forutsetninger for aktiv samfunnsdeltakelse. Faget bidrar til at elevene utvikler evne til kritisk tenkning og vitenskapelige tenkemåter som setter dem i stand til å innhente kunnskap og til å forstå hvordan kunnskap blir til, og hvordan historie brukes og misbrukes. Samlet gir dette dem kompetanse som forbereder dem for arbeidslivet.

1.2. Kjerneelementer

Kjerneelementene i historie rammer inn det mest betydningsfulle innholdet i faget og beskriver det elevene må lære for å kunne mestre og anvende faget.

1.2.1. Historiebevissthet

Elevene skal forstå seg selv som historieskapt og historieskapende med en fortid, nåtid og framtid. Elevene utvikler historiebevissthet ved å arbeide utforskende med historie, opparbeide en kildekritisk bevissthet og kunne se ulike perspektiver og sammenhenger i faget. I tillegg må elevene kunne utvikle historisk empati, samtidig som de tilegner seg historisk oversikt.

1.2.2. Utforskende historie og kildekritisk bevissthet

Elevene skal kunne undre seg over, reflektere over og vurdere hvordan kunnskap om fortiden blir til. De skal kunne uttrykke sin nysgjerrighet og være aktivt kunnskapssøkende og -skapende ved selv å gjennomføre undersøkelser og forme fortellinger. Elevene skal kunne innhente, tolke og bruke historisk materiale som kilder i egne historieframstillinger. Kildekritisk bevissthet dreier seg om å kunne avgjøre hva det historiske materialet kan brukes til, og i hvilken grad det kan kaste lys over de spørsmålene vi stiller. Elevene skal forstå at mangelfulle kilder kan gi kunnskapsbegrensninger.

1.2.3. Historisk empati, sammenhenger og perspektiver

Elevene skal kunne vurdere sammenhenger mellom handlinger, hendelser og fenomener i fortiden og forstå at ulike ståsteder påvirker hvordan fortiden forstås og framstilles. De skal kunne vurdere mulige årsaks- og virkningsforhold i historie og hvorfor systemer og fenomener forandrer seg eller er stabile. Elevene skal kunne forstå menneskers utfordringer og handlinger i historiske kontekster. Samtidig skal de også forstå at den historiske utviklingen ikke var forutbestemt, men et resultat av menneskers valg og prioriteringer.

1.2.4. Mennesker og samfunn i fortid, nåtid og framtid

Elevene skal opparbeide seg innsikt i og oversikt over viktig historisk innhold, temaer og perioder gjennom arbeid med store spørsmål. De skal kunne se sammenheng i historien og at utviklingstrekk griper inn i hverandre. Elevene skal kunne se fortidens betydning for seg selv i nåtid og framtid. Hvordan har mennesker skaffet seg mat og livsgrunnlag og skapt og fordelt rikdom og ressurser? Hvordan har mennesker organisert seg i samfunn? Hvordan har mennesker kommunisert og møtt andre mennesker? Hvordan har mennesker både skapt, levd med og løst konflikt, men også klart å leve fredelig? Hvordan har mennesker blitt definert, hvordan har de definert seg selv, og hvordan har de oppfattet sin plass i verden?

1.3. Verdier og prinsipper

Historiefaget skal gi elevene innsikt i norsk og samisk historie og kulturarv, og støtte utviklingen av elevenes forståelse av mangfold. Faget skal også utvikle elevenes bevissthet om hvordan mennesket har påvirket natur og klima, organisert seg i samfunn og skapt og løst konflikter. Historiefaget skal gjøre elevene til aktive medborgere med forståelse for demokratiske verdier og menneskerettighetene. Gjennom utvikling av historiebevissthet, historisk empati og perspektivmangfold styrkes verdier som likeverd, likestilling og etisk bevissthet. Ved at elevene arbeider utforskende med historie og trener kildekritisk bevissthet, styrkes deres nysgjerrighet, engasjement og kritiske tenkning.

1.4. Tverrfaglige temaer

1.4.1. Folkehelse og livsmestring

I historiefaget handler det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring om å gi elevene forståelse av at de er historieskapt og historieskapende. Dette skal bidra til at elevene kan forstå, påvirke og mestre sine liv. Elevene skal se at fortiden og hvordan den blir framstilt er med på å forme hvordan mennesker og samfunn oppfatter seg selv og andre. Dette har betydning for utviklingen av en trygg identitet. Innsikt i hvordan mennesker har vært med på å skape historie gir elevene forståelse av at også de kan være med på å forme sin samtid og framtid. En slik forståelse kan være med på å gi mening til livet og motivere til gode verdivalg. Historiefaget handler om hvordan mennesker i fortiden håndterte sine livsbetingelser, og elevene skal utvikle historisk empati. Dette skal gi elevene et grunnlag for å utvikle respekt for andre og å ta ansvarlige livsvalg i sin kontekst.

1.4.2. Demokrati og medborgerskap

I historiefaget handler det tverrfaglige temaet demokrati og medborgerskap om å gi elevene forståelse for demokratiets opprinnelse og utvikling. Faget gir også elevene forståelse for hva som gjør demokratier levedyktige. Elevene skal kunne se at demokratiet ikke har vært og ikke er en nødvendighet, men en følge av valg mennesker har tatt, tar og vil ta i framtiden. Gjennom historiefaget trenes elevene til å se et mangfold av perspektiver og til å forstå at mennesker har ulike prioriteringer, holdninger og verdier i ulike kontekster. Historiefaget bidrar dermed til å gjøre elevene bevisste på hvilke muligheter de har til å være aktive medborgere.

1.4.3. Bærekraftig utvikling

I historiefaget handler det tverrfaglige temaet bærekraftig utvikling om å gi elevene forståelse for spillet mellom mennesket og naturen. Faget viser hvordan mennesket har forholdt seg til naturen, forvaltet og brukt ressurser. Historiefaget belyser også hvordan menneskelig aktivitet har endret livsvilkårene på jorda, samtidig som mennesket også har hatt evne til å løse problemer som har oppstått. Historiebevissthet gir elevene forståelse for at konsekvensene av egne valg blir andres historie. Dermed kan de også bli bevisste sine egne muligheter til å bidra til et mer bærekraftig samfunn.

1.5. Grunnleggende ferdigheter

1.5.1. Muntlige ferdigheter

Muntlige ferdigheter i historiefaget er å kunne presentere et faglig emne presist og selvstendig og å bruke relevante faglige begreper i egen argumentasjon. Det innebærer også å lytte til, vurdere og gi respons på andres innspill i faglige samtaler. Det betyr å kunne reflektere over meningsinnhold i tekster, bilder og film og å kunne gjøre rede for og sammenligne synspunkter i historisk materiale og litteratur.

1.5.2. Å kunne skrive

Å kunne skrive i historiefaget er å kunne planlegge og utforme tekster med et relevant fagspråk tilpasset formål og mottaker. Det betyr å kunne presentere et faglig emne presist og selvstendig og å kunne bruke relevante faglige kunnskaper og begreper i selvstendige refleksjoner om og vurderinger av historiske forhold. Det innebærer også å bruke kilder på en etterrettelig måte.

1.5.3. Å kunne lese

Å kunne lese i historiefaget er å utvikle ordtilfang og språkferdigheter gjennom lesing av historiefaglige tekster. Det handler om å lese med kritisk blikk og reflektere over hvordan verdier, holdninger og ståsted påvirker framstillingen og bruken av historie. Å lese og tolke historisk materiale av ulik art, av ulikt opphav og fra ulike perioder er sentralt. Dette innebærer å lese og tolke skriftlige kilder, bilder, film, historiske kart og gjenstander. Det dreier seg også om å kunne tolke og bruke tabeller, statistikk og grafiske framstillinger.

1.5.4. Digitale ferdigheter

Digitale ferdigheter i historiefaget innebærer å kunne bruke digitale verktøy til å søke etter, vurdere og bruke informasjon kritisk og etterrettelig. Det innebærer også å bruke digitale kommunikasjons- og samarbeidsredskaper på en kreativ og hensiktsmessig måte og samtidig vise digital dømmekraft.

2. Kompetansemål og vurdering

2.1. Kompetansemål og vurdering Vg2

2.1.1. Kompetansemål etter Vg2

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- reflektere over hvordan fortiden former oss som mennesker
- utforske fortiden ved å stille spørsmål og innhente, tolke og bruke ulikt historisk materiale for å finne svar
- drøfte hva som skal til for å kalle en endring et brudd i historien
- utforske hvordan hendelser i fortiden minnes lokalt og nasjonalt
- gjøre rede for viktige endringer i hvordan mennesker har skaffet seg mat og brukt naturressurser, og vurdere betydningen av dette for menneskenes livsbetingelser og et bærekraftig samfunn
- presentere årsaker til viktige demografiske endringer og vurdere virkninger for mennesker og samfunn
- gjøre rede for hvordan handel og økonomiske systemer har påvirket maktforhold og menneskers liv og levekår
- gjøre rede for hvordan demokrati fungerte i antikken og i moderne tid, og hvordan dette ga mennesker ulike muligheter til demokratisk deltakelse
- vurdere endringer i fordeling og legitimering av makt fra middelalderen til og med tidlig nytid

- beskrive religionens betydning for samfunns- og maktforhold fra middelalderen til og med moderne tid og vurdere dens rolle i menneskers selvoppfatning og syn på andre

2.1.2. Underveisvurdering

Elevene skal få mulighet til å utvikle kompetansen sin i faget gjennom underveisvurderingen. Elevene viser kompetanse når de forstår seg selv som historieskapt og historieskapende. Elevene viser videre kompetanse når de presenterer sammenhenger mellom hendelser i fortiden, reflekterer over hvordan konteksten mennesker levde i påvirket deres tenkemåte og handlingsvalg, og hvordan historie er med på å prege dem som mennesker. Læreren skal legge til rette for at elevene skal kunne stille faglige spørsmål og bruke historisk materiale til å reflektere over fortiden. Elevene skal kunne utforske historie, undre seg og reflektere over historiske forhold og sammenhenger. Elevene utvikler videre historiefaglig kompetanse når de alene og sammen med andre bruker tenkemåter og metoder i kombinasjon med kunnskaper om fortiden. Læreren skal legge til rette for varierte muntlige, skriftlige og praktiske læringsaktiviteter som åpner for at elevenes kompetanse kan komme til syne på ulike måter. Tilbakemeldinger fra læreren skal bidra til at elevene øker sin kompetanse. Det innebærer at elevene må veiledes til å forstå hva de mestrer og hva de bør gjøre for å komme videre i sin læring.

2.2. Kompetansemål og vurdering Vg3

2.2.1. Kompetansemål etter Vg3

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- reflektere over hvordan fortolkninger av fortiden er preget av nåtidsforståelse og forventninger til framtiden
- reflektere over hvordan fortiden brukes av politiske eller kommersielle aktører og drøfte hensikten med denne historiebruken
- utforske fortiden ved å formulere problemstillinger og antakelser og trekke slutninger
- utforske fortiden ved å finne, vurdere og bruke historisk materiale av ulik art som kilder i egne framstillinger
- planlegge og gjennomføre en undersøkelse av en historisk person og diskutere hans eller hennes tenkning, handlingsrom og valg i lys av samtiden han eller hun levde i
- sammenligne ulike framstillinger av en hendelse og forstå at historiske framstillinger preges av ståsted og kontekst
- vurdere i hvilken grad utviklingen i ulike perioder var preget av brudd eller kontinuitet, og drøfte kriterier for periodisering av fortiden
- vurdere hva som gjør en historisk hendelse betydningsfull
- gjøre rede for tanker og ideologier som lå til grunn for politiske omveltninger fra opplysningstiden til i dag og vurdere betydningen av disse for menneskers muligheter til demokratisk deltakelse
- reflektere over hvordan teknologiske omveltninger fra den industrielle revolusjonen til i dag har endret menneskers livsbetingelser og formet forventninger til framtiden
- gjøre rede for årsaker til at mennesker har migrert, og diskutere kulturmøtene sett fra ulike perspektiver.
- gjøre rede for årsaker til at kolonimakter underla seg landområder, og drøfte konsekvenser for mennesker og samfunn i land som ble kolonisert
- beskrive bakgrunnen for verdenskrigene og et utvalg andre sentrale kriger eller konflikter, og drøfte hvorfor bakgrunnen for samme krig eller konflikt kan framstilles forskjellig
- gjøre rede for ulike fredsslutninger og vurdere i hvilken grad de bidro til å skape fred, samarbeid og forsoning
- gjøre rede for hvordan ideologier og tankesett på 1900-tallet har bidratt til undertrykkelse, terror og folkemord som holocaust

- utforske menneskers handlingsrom og valgmuligheter i krigssituasjoner og vurdere konsekvenser av valgene de tok
- analysere hvordan framstillinger av fortiden har blitt brukt i Norge for å skape nasjonal identitet og drøfte hvilke virkninger dette har hatt for ulike grupper
- reflektere over hvordan Norge og andre stater har behandlet minoriteter og urfolk, rettferdiggjort sine handlinger og forholdt seg til tidligere urett
- utforske enkeltmenneskers og gruppers streben etter myndiggjøring og frigjøring i norsk og samisk historie og gjøre rede for hvilke strategier de valgte
- gjøre rede for velferdsutviklingen i Norge på 1900-tallet og drøfte konsekvenser for menneskers livsutfoldelse
- bruke historiske kunnskaper i argumentasjon for hvordan vi kan skape et bærekraftig samfunn

2.2.2. Underveisvurdering

Elevene skal få mulighet til å utvikle kompetansen sin i faget gjennom underveisvurderingen. Kompetansen elevene viser i Vg3 bygger på kompetansen fra Vg2. Elevene viser kompetanse når de forstår seg selv som historieskapt og historieskapende med en fortid, nåtid og framtid. Elevene viser videre kompetanse når de presenterer ulike perspektiver på fortidige hendelser, reflekterer over hvordan konteksten påvirket menneskers tenkemåte og handlingsvalg i fortiden, og hvordan historie både brukes og bidrar til å prege dem selv som mennesker.

Læreren skal legge til rette for at elevene skal kunne formulere faglige problemstillinger, finne og kritisk bruke historisk materiale i refleksjon og argumentasjon og til å konstruere historiefortellinger. Elevene skal kunne utforske historie, undre seg og reflektere over historiske forhold og sammenhenger. Elevene utvikler videre historiefaglig kompetanse når de alene og sammen med andre bruker tenkemåter og metoder i kombinasjon med kunnskaper om fortiden. Læreren skal legge til rette for varierte muntlige, skriftlige og praktiske læringsaktiviteter som åpner for at kompetanse kan komme til syne på ulike måter. Det innebærer at elevene må veiledes til å forstå hva de mestrer og hva de bør gjøre for å komme videre i sin læring.

2.2.3. Standpunktvurdering

Standpunktvurderingen skal uttrykke elevenes sluttkompetanse i faget og skal fastsettes med bakgrunn i kompetansemålene for Vg2 og Vg3. Læreren skal planlegge og legge til rette for at elevene på varierte måter får vise sin samlede kompetanse i historie. Elevene skal få mulighet til å vise kompetanse knyttet til historiebevissthet, kildekritisk bevissthet og historisk empati. Videre skal elevene få mulighet til å vise kunnskaper om fortiden og forståelse av historiske sammenhenger, evne til å innta ulike perspektiver og evne til undring og refleksjon.

2.3. Kompetansemål og vurdering Vg3 - påbygging til generell studiekompetanse

2.3.1. Kompetansemål etter Vg3 - påbygging til generell studiekompetanse

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- reflektere over hvordan fortiden former oss som mennesker, og hvordan våre fortolkninger av fortiden er preget av nåtidsforståelse og forventninger til framtiden
- vurdere i hvilken grad utviklingen i ulike perioder var preget av brudd eller kontinuitet, og drøfte kriterier for periodisering av fortiden
- reflektere over hvordan fortiden brukes i lokalmiljøet og av politiske eller kommersielle aktører, og drøfte hensikten med denne historiebruken
- utforske fortiden ved å formulere problemstillinger, finne, vurdere og bruke historisk materiale av ulik art som kilder i egne framstillinger, og trekke slutninger
- planlegge og gjennomføre en undersøkelse av en historisk person og diskutere hans eller hennes tenkning og handlinger i lys av samtiden han eller hun levde i

- sammenligne ulike framstillinger av en hendelse og forstå at historiske framstillinger preges av ståsted og kontekst
- vurdere hva som gjør en historisk hendelse betydningsfull
- gjøre rede for viktige endringer i hvordan mennesker har skaffet seg mat og brukt naturressurser, og vurdere betydningen av dette for menneskenes livsbetingelser og et bærekraftig samfunn
- presentere årsaker til viktige demografiske endringer og vurdere virkninger for mennesker og samfunn
- gjøre rede for hvordan handel og økonomiske systemer har påvirket maktforhold og menneskers liv og levekår
- beskrive samfunnsendringer fra antikken til tidlig nytid og vurdere betydningen for fordeling og legitimering av makt
- beskrive religionens plass i samfunnet fra middelalderen til moderne tid, og vurdere hvilken betydning den har hatt for hvordan mennesker har oppfattet seg selv og andre
- gjøre rede for tanker og ideologier som lå til grunn for politiske omveltninger fra opplysningstiden til i dag og vurdere betydningen av disse for utviklingen av det moderne demokratiet
- reflektere over hvordan teknologiske omveltninger fra den industrielle revolusjonen til i dag har endret menneskers livsbetingelser og formet forventninger til fremtiden
- gjøre rede for årsaker til at mennesker har migrert, og diskutere kultur møtene sett fra ulike perspektiver
- gjøre rede for årsaker til at kolonimakter underla seg landområder, og vurdere hvilke konsekvenser dette fikk
- beskrive bakgrunnen for sentrale kriger og konflikter på 1900-tallet og drøfte om fredsslutningene bidro til å skape fred, samarbeid og forsoning
- gjøre rede for hvordan ideologier og tankesett på 1900-tallet har bidratt til undertrykkelse, terror og folkemord som holocaust
- utforske menneskers handlingsrom og valgmuligheter i krigssituasjoner og vurdere konsekvenser av valgene de tok
- analysere hvordan framstillinger av fortiden har blitt brukt i Norge for å skape nasjonal identitet og drøfte hvilke virkninger dette har hatt for ulike grupper
- reflektere over hvordan Norge og andre stater har behandlet minoriteter og urfolk, rettferdiggjort sine handlinger og forholdt seg til tidligere urett
- utforske enkeltmenneskers og gruppers streben etter myndiggjøring og frigjøring i norsk og samisk historie og gjøre rede for hvilke strategier de valgte
- gjøre rede for velferdsutviklingen i Norge på 1900-tallet og drøfte konsekvenser for menneskers livsutfoldelse

2.3.2. Underveisvurdering

Elevene skal få mulighet til å utvikle kompetansen sin i faget gjennom underveisvurderingen. Elevene viser kompetanse når de forstår seg selv som historieskapt og historieskapende med en fortid, nåtid og framtid. Elevene viser videre kompetanse når de presenterer ulike perspektiver på fortidige hendelser, reflekterer over hvordan konteksten påvirket menneskers tenkemåte og handlingsvalg i fortiden, og hvordan historie både brukes og bidrar til å prege dem selv som mennesker.

Læreren skal legge til rette for at elevene skal kunne formulere faglige problemstillinger, finne og kritisk bruke historisk materiale i refleksjon og argumentasjon og til å konstruere historiefortellinger. Elevene skal kunne utforske historie, undre seg og reflektere over historiske forhold og sammenhenger. Elevene utvikler videre historiefaglig kompetanse når de alene og sammen med andre bruker tenkemåter og metoder i kombinasjon med kunnskaper om fortiden. Læreren skal legge til rette for varierte muntlige, skriftlige og praktiske læringsaktiviteter som åpner for at kompetanse kan komme til syne på ulike

måter. Det innebærer at elevene må veiledes til å forstå hva de mestrer og hva de bør gjøre for å komme videre i sin læring.

2.3.3. Standpunktvurdering

Standpunktvurderingen skal uttrykke elevenes sluttkompetanse i faget. Læreren skal planlegge og legge til rette for at elevene på varierte måter får vise sin samlede kompetanse i historie. Elevene skal få mulighet til å vise kompetanse knyttet til historiebevissthet, kildekritisk bevissthet og historisk empati. Videre skal elevene få mulighet til å vise kunnskaper om fortiden og forståelse av historiske sammenhenger, evne til å innta ulike perspektiver og evne til undring og refleksjon.

2.4. Kompetansemål og vurdering Vg3 - påbygging til generell studiekompetanse for elever med samisk første- eller andrespråk eller kvensk eller finsk som andrespråk

2.4.1. Kompetansemål etter Vg3 - påbygging til generell studiekompetanse for elever med samisk første- eller andrespråk eller kvensk eller finsk som andrespråk

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- reflektere over hvordan fortiden former oss som mennesker, og hvordan våre fortolkninger av fortiden er preget av nåtidsforståelse og forventninger til fremtiden
- vurdere i hvilken grad utviklingen i ulike perioder var preget av brudd eller kontinuitet, og drøfte kriterier for periodisering av fortiden
- reflektere over hvordan fortiden brukes i lokalmiljøet og av politiske eller kommersielle aktører, og drøfte hensikten med denne historiebruken
- utforske fortiden ved å formulere problemstillinger, finne, vurdere og bruke historisk materiale av ulik art som kilder i egne framstillinger, og trekke slutninger
- vurdere hva som gjør en historisk hendelse betydningsfull
- gjøre rede for viktige endringer i hvordan mennesker har skaffet seg mat og brukt naturressurser, og vurdere betydningen av dette for menneskenes livsbetingelser og et bærekraftig samfunn
- gjøre rede for hvordan handel og økonomiske systemer har påvirket maktforhold og menneskers liv og levekår
- beskrive samfunnsendringer fra antikken til tidlig nytid og vurdere betydningen for fordeling og legitimering av makt
- beskrive religionens plass i samfunnet fra middelalderen til moderne tid, og vurdere hvilken betydning den har hatt for hvordan mennesker har oppfattet seg selv og andre
- gjøre rede for tanker og ideologier som lå til grunn for politiske omveltninger fra opplysningstiden til i dag og vurdere betydningen av disse for utviklingen av det moderne demokratiet
- reflektere over hvordan teknologiske omveltninger fra den industrielle revolusjonen til i dag har endret menneskers livsbetingelser og formet forventninger til fremtiden
- gjøre rede for årsaker til at mennesker har migrert og diskutere kultur møtene sett fra ulike perspektiver
- gjøre rede for årsaker til at kolonimakter underla seg landområder, og vurdere hvilke konsekvenser dette fikk
- beskrive bakgrunnen for sentrale kriger og konflikter på 1900-tallet og drøfte om fredsslutningene bidro til å skape fred, samarbeid og forsoning
- gjøre rede for hvordan ideologier og tankesett på 1900-tallet har bidratt til undertrykkelse, terror og folkemord som holocaust
- utforske en persons handlingsrom og valgmuligheter i en krigssituasjon og vurdere konsekvenser av valgene han eller hun tok
- analysere hvordan framstillinger av fortiden har blitt brukt i Norge for å skape nasjonal identitet og drøfte hvilke virkninger dette har hatt for ulike grupper

- reflektere over hvordan Norge og andre stater har behandlet minoriteter og urfolk, rettfærdiggjort sine handlinger og forholdt seg til tidligere urett
- utforske enkeltmenneskers og gruppers streben etter myndiggjøring og frigjøring i norsk og samisk historie og gjøre rede for hvilke strategier de valgte
- gjøre rede for velferdsutviklingen i Norge på 1900-tallet og drøfte konsekvenser for menneskers livsutfoldelse

2.4.2. Underveisvurdering

Elevene skal få mulighet til å utvikle kompetansen sin i faget gjennom underveisvurderingen. Elevene viser kompetanse når de forstår seg selv som historieskapt og historieskapende med en fortid, nåtid og framtid. Elevene viser videre kompetanse når de presenterer ulike perspektiver på fortidige hendelser, reflekterer over hvordan konteksten påvirket menneskers tenkemåte og handlingsvalg i fortiden, og hvordan historie både brukes og bidrar til å prege dem selv som mennesker.

Læreren skal legge til rette for at elevene skal kunne formulere faglige problemstillinger, finne og kritisk bruke historisk materiale i refleksjon og argumentasjon og til å konstruere historiefortellinger. Elevene skal kunne utforske historie, undre seg og reflektere over historiske forhold og sammenhenger. Elevene utvikler videre historiefaglig kompetanse når de alene og sammen med andre bruker tenkemåter og metoder i kombinasjon med kunnskaper om fortiden. Læreren skal legge til rette for varierte muntlige, skriftlige og praktiske læringsaktiviteter som åpner for at kompetanse kan komme til syne på ulike måter. Det innebærer at elevene må veiledes til å forstå hva de mestrer og hva de bør gjøre for å komme videre i sin læring.

2.4.3. Standpunktvurdering

Standpunktvurderingen skal uttrykke elevenes sluttkompetanse i faget. Læreren skal planlegge og legge til rette for at elevene på varierte måter får vise sin samlede kompetanse i historie. Elevene skal få mulighet til å vise kompetanse knyttet til historiebevissthet, kildekritisk bevissthet og historisk empati. Videre skal elevene få mulighet til å vise kunnskaper om fortiden og forståelse av historiske sammenhenger, evne til å innta ulike perspektiver og evne til undring og refleksjon.

3. Vurderingsordning

Vg3 studieforberedende utdanningsprogram: Elevene skal ha én standpunktkarakter.

Vg3 påbygging til generell studiekompetanse: Elevene skal ha én standpunktkarakter.

Vg3 påbygging til generell studiekompetanse for elever med samisk første- eller andrespråk eller kvensk eller finsk som andrespråk: Elevene skal ha én standpunktkarakter.

Eksamensordningene i fagene skal sendes på høring og ferdigstilles senere.

1. Uttrykker læreplanen tydelig det viktigste alle elevene skal lære?

Delvis uenig

Høringsuttalelse fra Norsk Lektorlag til læreplan i historie

Uttalelsen bygger på bidrag fra Norsk Lektorlags fagutvalg for historie.

Overordnet tilbakemelding på læreplanforslaget:

En tematisk tilnærming, som kan fungere i historiefaglig arbeid i UH-sektoren, vil ikke fungere i skolefaget historie. Vi mener historiefaget i skolen er, og skal være i framtida, et dannelsesfag. En slik tematisk tilnærming, som vi leser ut av læreplanutkastet, tar ikke utgangspunkt i elevenes grunnkunnskaper De færreste skal studere historie, men alle har

bruk for historieforståelse. Da er en kronologisk tilnærming, tidsperioder og konkrete årstall viktige knagger

Kompetansemålene vil også, siden de er så åpent utformet, føre til større forskjeller i elevenes opplæring. Det vil også føre til at for mye makt legges i læremiddelforfatternes hender.

Vi frykter en så lite konkret læreplan vil føre til unødig mye lokalt læreplanarbeid, hvor kompetansemålene brytes ned og konkretiseres, et arbeid som av faglærerne ofte oppfattes som en tidstyv, og som et arbeid Utdanningsdirektoratet (med læreplangruppen) burde og skulle gjort. Det er ikke planlagt noe ekstra frigjøring av tidsressurs for å jobbe med implementeringen av nye læreplaner, og undervisningen skal i 2019/20 gå normalt samtidig som faglærerne skal forberede seg på å ta i bruk nye læreplan.

Læreplanutkastet er rett og slett ikke et godt arbeids- og styringsverktøy for skolen og lærerne.

Til spørsmål 1:

Fortsatt er mange av målene for vage, og kan slås sammen, gjøres tydeligere, men det er absolutt tydeligere enn i forrige runde.

Vi savner kompetansemål om kjønnsroller, likestilling og likeverd gjennom historien i læreplanen. Det må formuleres et kompetansemål om dette, i samsvar med formålsparagrafens eksplisitte formulering om at opplæringen skal fremme likestilling, og i samsvar med Overordnet del: «*Likeverd og likestilling er verdier som er kjempet fram gjennom historien, og som fortsatt må ivaretas og forsterkes. Skolen skal formidle kunnskap og fremme holdninger som sikrer disse verdiene.*»

? 2. Gir læreplanen tilstrekkelig handlingsrom for skolen og lærerne?

Delvis enig

Ja, men kanskje for mye? Vi ser for oss utfordringer dersom dette fører til alt for lokale varianter, men det kan godt hende at sentrale føringer når det gjelder eksamen kan virke "disiplinerende".

? 3. Gir læreplanen rom for en aktiv og medvirkende elev slik eleven er beskrevet i overordnet del?

Delvis enig

Det er tydelige ambisjoner om at elevene må aktivt forholde seg til stoffet, og det er bra, så lenge det stilles klare krav til historiefaglig kunnskap. Det vil innebære en forståelse av hendelser i tid.

? 4. Er verdigrunnlaget i overordnet del tydelig reflektert i læreplanen?

Ikke angitt enig/uenig-holdning

Ingen kommentar fra instansen

? 5. Er det en god sammenheng mellom de ulike delene i læreplanen i dette faget?

Hverken eller

Noen av læreplanmålene etter vg2 og vg3 er litt overlappende, men forøvrig er det en grei sammenheng.

? 6. Har læreplanen et realistisk omfang sett opp mot timetallet i faget?

Helt uenig

Intensjonen bak fagfornyelsen var delvis å slanke læreplanen. Det frykter vi at ikke har skjedd, fordi det er for mange ferdighetsmål, som for å gi mening trenger veldig mye bearbeiding. Dette bør læreplangruppa se litt ekstra på.

? 7. Legger læreplanen til rette for dybdelæring?

Delvis enig

ja, men jamfør forrige punkt: pass på at det ikke blir så mange krav til historiefaglige ferdigheter at det blir knapt med tid, og derfor overflatelæring.

? 8. Er språket i læreplanen klart og tydelig?

Delvis uenig

Det om vurdering for uklart, iallfall for elever, og preges av litt for byråkratisk språk.

9. Er samisk innhold godt ivaretatt i læreplanen?

Helt enig

Det er godt ivaretatt.

10. Er de tverrfaglige temaene integrert i læreplanen på en måte som er relevant for faget?

Hverken eller

Ingen kommentar fra instansen

11. Legger læreplanen godt til rette for tilpasset opplæring?

Delvis enig

Ingen kommentar fra instansen

12. Legger læreplanen til rette for god progresjon i faget?

Delvis enig

Det er en noe tydeligere progresjonstenkning enn tidligere. Dette med demokrati i antikken og i dag er litt ullent, men det er en ok progresjon fra vg2 til vg3.

13. Vil tekstene om underveis- og standpunktvurdering fungere som en god støtte i vurderingsarbeidet?

Delvis uenig

De er for vage og preget av byråkratisk språk.

14. Er læreplanen tilstrekkelig framtidsrettet?

Hverken eller

Historiefaget endrer seg med generasjonene, men det grunnleggende ved faget, at historien egentlig ikke gjentar seg, må være klart. Derfor er ikke historiefagets oppgave å oppdage lovmessigheter i historien som kan gi oss muligheten til å "spå" i framtiden.

15. Legger læreplanen til rette for at elevene utvikler faglig kompetanse som forbereder dem på videre utdanning og/eller samfunns- og arbeidsliv?

Delvis uenig

Det er viktig å huske på at de fleste tross alt ikke skal studere historie. Historiefagets rolle er derfor mer allmenndannende enn "historikerdannende". Det er flott at elevene lærer seg historiefaglige ferdigheter, men det **allmenndannende perspektivet: historisk kunnskap, historisk begrepskunnskap, tidsforståelse, empati og kildekritikk, må være kjernen i historiefaget. Historisk empati er avhengig av evidens, og derfor trenger elevene faktakunnskap i kombinasjon med kildekritiske evner, i større grad enn dette læreplanforslaget legger opp til.**

- NLs fagutvalg for historie mener dette læreplanutkastet ikke ivaretar behovet for kronologisk kunnskap og «tidsdimensjonen» i historiefaget i god nok grad.

16. Tekstene fagets relevans og verdier og prinsipper skal skrives sammen til én tekst i de endelige læreplanene. Hvilket innhold i de to tekstene mener du det er viktig å ta med videre i en sammenskrevet tekst?

Ingen kommentar fra instansen

17. Har du andre kommentarer eller forslag til endringer i læreplanene?

Vi har noen konkrete kommentarer og forslag til endringer:

Historie vg2

Hvorfor er det så få tidsangivelser i vg2? Er det meningen at det skal være eldre historie? Da kunne man kanskje tilføye «i førmoderne tid» til en del av målene. Det er også ganske uklart når det står «i moderne tid». Betyr dette i dag i Norge? Eller kan det like gjerne bety Frankrike på 1800-tallet?

"Årsaker til demografiske endringer" er litt vagt. Er det overgangen fra jeger- og sankersamfunn det handler om, kan vi forstå det, men dersom man skal studere epidemier i middelalderen eller giftemålmønstre i tidlig nytid, er vel konsekvenser mye mer relevant enn årsaker.

Dette med periodisering: hvorfor er det et mål i både vg2 og vg3? Det som står om dette i vg3 er mer presist formulert. Kunne man overført dette i sin helhet til vg2?

I «verdier og prinsipper» står det om norsk historie og kulturarv. Dette er ikke så klart uttrykt i kompetansemålene.

I noen av målene som har en tidsangivelse, er denne ganske vagt formulert. For eksempel denne: «beskrive religionens betydning for samfunns- og maktforhold fra middelalderen til og med moderne tid og vurdere dens rolle i menneskers selvopfatning og syn på andre». Kan man i dette tilfellet velge om man vil se på Midtøsten, Europa, eller Norge? Hva menes med «moderne tid»?

Dette om underveisvurdering er litt vagt, særlig det første avsnittet.

Demokrati: ville det vært mer givende å undersøkt og sammenlignet folks påvirkningsmuligheter i ulike antikke samfunn?

Vg3:

"Vurdere hva som gjør en historisk hendelse betydningsfull" kan endres til «hvorfors lærer vi om historie?» og flyttes opp til mål nummer 1.

Det nåværende mål nummer 1 er allerede dekket på vg2 så det bør slettes.

Flyttes til vg2: vurdere i hvilken grad utviklingen i ulike perioder var preget av brudd eller kontinuitet, og drøfte kriterier for periodisering av fortiden.

Det er to ideologimål. Hvorfor det? Kanskje bør dere gjøre skillet mellom demokratiske ideologier og totalitære ideologier klarere uttrykt.

Dette er uklart: gjøre rede for årsaker til at mennesker har migrert, og diskutere kulturmøtene sett fra ulike perspektiver. Snakker man her om 1970-tallet og arbeidsinnvandring, eller er det Cortes og Pizarro? Det bør klargjøres at det dreier seg om moderne historie.

Dette er vagt: «gjøre rede for ulike fredsslutninger og vurdere i hvilken grad de bidro til å skape fred, samarbeid og forsoning». Fredsslutninger bør erstattes med noe, slik at man sikrer at man får med noe om verden etter 1945. I det hele tatt er etterkrigstiden og internasjonalt samarbeid lite med. Vi mener at «verdensorden etter større konflikter» kunne dekke dette bedre.

Dette er vagt uttrykt: «utforske menneskers handlingsrom og valgmuligheter i krigssituasjoner og vurdere konsekvenser av valgene de tok». Hva er man egentlig ute etter her?

Hva med kjønnsroller? Dette bør inn på en eller annen måte. Man kan legge vekt på makt, arbeidsfordeling, familieliv m.m.

Vi mener disse kompetansemålene må slås sammen:

- analysere hvordan framstillinger av fortiden har blitt brukt i Norge for å skape nasjonal identitet og drøfte hvilke virkninger dette har hatt for ulike grupper og
- reflektere over hvordan fortiden brukes av politiske eller kommersielle aktører og drøfte hensikten med denne historiebruken

Disse to kompetansemålene bør integreres:

- reflektere over hvordan Norge og andre stater har behandlet minoriteter og urfolk, rettferdiggjort sine handlinger og forholdt seg til tidligere urett
- utforske enkeltmenneskers og gruppers streben etter myndiggjøring og frigjøring i norsk og samisk historie og gjøre rede for hvilke strategier de valgte

Kan bli uttrykt som «samspillet/møtet/konflikt mellom storsamfunnet og minoriteter» eller noe i den duren

Disse to bør integreres:

- gjøre rede for velferdsutviklingen i Norge på 1900-tallet og drøfte konsekvenser for menneskers livsutfoldelse
- bruke historiske kunnskaper i argumentasjon for hvordan vi kan skape et bærekraftig samfunn

For eksempel: «...velferdsutviklingen i Norge på 1900-tallet og drøfte konsekvenser for livsutfoldelse og bærekraft»

